

Opleiding van de Officieren van Gezondheid bij den troep,

DOOR

H. L. ROELFSEMA,

Dirig. Officier van Gezondheid.

Het is nog niet zoo lang geleden, dat de Militair Geneeskundige Dienst door het leger meer als een aanhangsel, zelfs als een noodzakelijk kwaad werd beschouwd. Sedert het uitbreken van den tegenwoordigen langdurigen oorlog heeft men evenwel het nut van dezen dienst meer en meer leeren beseffen en zijn ook de twijfelaars tot de overtuiging gekomen, dat behalve om het moreel van den troep te verhoogen (Hoogeboom) en om aan de eischen der menschlievendheid te voldoen, zij een groot aandeel in het welslagen van den afloop van den oorlog kan hebben, sedert is gebleken, dat b.v. van de Duitsche gewonden $\pm 90\%$ in de gelederen terugkeert. Niet direct werd dit gunstige resultaat bereikt, terwijl bij andere oorlogvoerende legers dit resultaat aanvankelijk zelfs vrij slecht was. De oorzaak daarvan moet gezocht worden in gebrek aan praktische oefening in het terrein, niet in een minder hoogstaand wetenschappelijk peil der officieren van gezondheid. Dat ik hier niet overdrijf, blijkt uit een verhaal van een Belgisch „hoogleeraar-krijgsdokter”, in Vrij België, overgenomen in de Nieuwe Rotterdamsche Courant van 19 Februari j.l. Deze hoogleeraar, die blijkbaar wegens zijne chirurgische bekwaamheden aan het hoofd van een „ambulantiekorps” is geplaatst, blijkt van de taktisch militaire geneeskunde geen begrip te hebben, waardoor dit ambulantiekorps dikwijls weinig of geene diensten presteerde, waar die toch zoo dringend noodig waren. Daarom diene ook dadelijk gezegd, chirurgen heeft men aan het front weinig noodig. Die kunnen beter achterwaarts in de ziekenhuizen hunne zoo zeer gewenschte hulp verleen. Slechts in zeer dringende gevallen, waar het leven er mee gemoeid is, mogen operaties in of vlak achter de zône van den strijd worden verricht, wegens het zeer groote gevaar voor infectie. „Ebenso ist die Entfernung auch oberflächliche unter der Haut gelegener Geschosse auf den Verbandplätzen zu unterlassen, weil auch die kleine neugesetzte Wunde während der folgenden oft lange dauernden Transportes infiziert werden kann (Oberstabsarzt Prof. Dr. Schönwerth, Taschenbuch des Feldarztes I Theil).” Ook werden de minder gunstige resultaten van plastische operatiën van kaakwonden te Düsseldorf daaraan geweten, dat vele gewonden te lang aan het front werden behandeld, zoodat reeds

litteekenvorming was opgetreden en daardoor de plastische operaties met minder goed gevolg konden worden toegepast.

Het doel van den Geneeskundigen Dienst te velde moet dan ook zijn, de gewonden zoo snel mogelijk uit het gebied van den strijd naar eene rustige plaats achterwaarts te vervoeren. „In ihrem Streben kranke und verwundete Krieger möglichst rasch der Heilung zu zu führen, erscheint die Sanitätstaktik als ein Ausflusz edelster Menschenliebe, gleichzeitig aber auch als wichtiger Faktor der Vaterlandsverteidigung. Sie stellt sich dem Verbrauche des Soldatenmaterials entgegen, setzt die Verluste an Toten wesentlich herab, füllt die Reihen der Streiter durch Genesende und dient dem allgemein staatlichen Interesse, indem sie verwundete Krieger wenigstens ihrem bürgerlichem Berufe erhält,” zegt de generaal-majoor van den Oostenrijkschen generalen staf von Hoen in zijne „Vorschule zur Lösung sanitättaktischer Aufgaben.”

„Hoe doe ik zoo spoedig mogelijk eenig nut,” mag in de eerste plaats de vraag zijn, die de militaire arts zich stelt, maar „zoo snel mogelijk moeten alle gewonden worden geholpen,” moet de taak zijn die hij heeft te vervullen. Zijn alle militaire artsen voor die taak berekend? Ik geloof het niet en eene vraag door een reserve officier van gezondheid gesteld in de N. Rotterd. Crt. van 13 Maart jl. heeft mij in die negatieve meening gesterkt en mij dit opstel in de pen gegeven. „Waarom toch,” vraagt hij, „worden wij niet door andere artsen onder 30 jaar vervangen, welke onmiddellijk zonder eenige voorbereiding onze plaatsen kunnen innemen?” Een arts, die zoo iets schrijft, heeft dus in den militairen dienst niets geleerd, wat hem te velde nuttig zou kunnen zijn. En men mag zich dan ook afvragen: „zou in geval van oorlog de Nederlandsche militair geneeskundige dienst beantwoorden aan de eischen die men haar mag stellen?” eene vraag, die ik volmondig met „neen” meen te moeten beantwoorden. Niet omdat de ziekenhuizen niet aan het doel zouden beantwoorden. Ik heb meerdere dier inrichtingen van het Roode Kruis gezien, die slechts één roep van bewondering verdienen! Niet omdat de vervoermiddelen slecht zouden zijn. Ik weet, dat, behalve de zoo veelvuldig gesmade ziekenwagens, alles gereed gemaakt is, om in den kortst mogelijken tijd een automobielpark voor gewondenvervoer beschikbaar te hebben! Niet omdat de medische chefs hun personeel niet voldoende hebben geoefend in verbandleer, gewondentransport en dergelijke. Maar het is omdat mij de tactische oefeningen, die ik heb bijgewoond al te schematisch voorkwamen. De oudere officieren van gezondheid zijn in dit opzicht te stiefmoederlijk behandeld, hunne opleiding bij den troep en in het terrein heeft nu eenmaal te veel te wenschen overgelaten, dan dat velen hunner in staat zouden zijn hunne ondergeschikte officieren zelf in dien geest op te leiden. Daarom moeten de troepenofficieren deze zaak ter hand nemen. Een regiments- of een bataljonscommandant moge het in vredestijd aangenaam vinden, wanneer hij een goeden chirurg of een knappen internist als regiments- of bataljonsarts

te zijner beschikking heeft, in oorlogstijd zal hij er weinig aan hebben, wanneer deze niet tevens de kunst verstaat om ernstige zieken en gewonden in het bivak, op marsch en in het gevecht met de meest mogelijke snelheid naar rustige oorden te doen vervoeren, om daar in de meest gunstige omstandigheden door andere (zoo noodig speciaal geschoolde) artsen des te vlugger weder in een toestand te worden gebracht, dat ze hun plaats aan het front weder kunnen innemen. Deze kunst is de militaire geneeskundige taktiek. Evenmin als een troepenofficier zijne taktiek alleen kan leeren uit een boek of uit theoretische lessen, evenmin kan dit de militaire arts. „Het wezen van het gevecht verzet zich tegen elken dooden vorm” (Hoogeboom, leerboek der taktiek). Dit geldt niet alleen voor den troepenofficier, maar evenzoo voor den officier van gezondheid. Geen enkel geval gelijkt volkomen op het andere. Vele factoren zijn er die wijziging kunnen brengen in het plan, dat de medische leider bij den troep zich heeft gevormd. De aard van het gevecht (aanvallend, verdedigend, rencontre), het aantal troepen aan weerszijden, de soort der deelnemende wapens, de terreingesteldheid, de hulpmiddelen ter plaatse gevonden, het weer, de toestand der aan- en afvoerwegen zullen daarop van grooten invloed zijn. Hieruit volgt dus, dat hij de grondvormen der taktiek van den troep moet kennen en daarom heen als om een skelet zijn eigene taktiek moet opbouwen. Niet alleen de chefarts van eene grootere troepenafdeeling moet zijne taktiek goed meester zijn, doch ook die van kleinere. Hoe dikwijls kan het niet gebeuren, dat ook eene kleinere afdeeling zelfstandig optreedt (detachement, flankdekking, omvatting, achterhoede) en de daarbij ingedeelde chefarts moet weten, wat hem te doen staat. Daarom acht ik het hoogst gewenscht, dat regiments- en bataljonsartsen zooveel mogelijk in de gelegenheid worden gesteld aan de oefeningen van den troep deel te nemen. Slechts een chefarts, die van de samenstelling van zijne troepenafdeeling en hare bewegingen onder alle mogelijke omstandigheden goed op de hoogte is, zal in staat blijken om in geval van nood behoorlijk van de hem toegewezene hulpmiddelen gebruik te kunnen maken. Dat is niet alleen te leeren door enkele theoretische lessen zoo eens in de week of om de 14 dagen. „Die blosze Kenntniss dieser Elemente der Sanitätstaktik,” zegt von Hoen, „genügt indessen keineswegs. In der Anwendung des erworbenen Wissens in konkreten Fällen liegt das eigentliche Wesen der Sanitätstaktik, wozu es bereits in Frieden gründlicher Schulung bedarf. Der Blick für die Verhältnisse im Kriege musz geschärft, das Erfassen der Situation geübt, die Disponierung mit den Sanitätsmitteln zur Gewohnheit werden. Durch intensive Schulung musz man dahin gelangen in allen Fällen entsprechende Anordnungen zu treffen und die Situationen soweit zu beherrschen, dasz man durch die späteren Ereignisse nicht überrascht wird. Diese Voraussicht ein wichtiger Theil der Sanitätstaktik musz durch Übung erworben werden. Jedes Versäumniss in dieser Richtung führt zu Kalamitäten, die um so schmerzlicher empfunden werden,

als Sie Kranke und Verwundete zu unnötigen Leiden verurtheilen."

Niet alleen van den dienst bij zijn eigen troep, maar ook van dien bij grootere afdeelingen moet de officier van gezondheid goed op de hoogte zijn, daar het verloop van officieren in oorlogstijd groot is en opschuiving naar boven steeds is te verwachten.

De commandant van den troep is zulks ook van den chefarts. Van den eerstgenoemden gaan alle bevelen voor den tweeden uit. De laatste beveelt slechts namens zijn commandant, al moge ook gedurende het gevecht de chefarts dikwijls meer aan zich zelve overgelaten zijn, omdat veelal het geheele denken van den aanvoerder in beslag zal worden genomen, door het doel, dat hem is gesteld. „Hoe dikwijls zal echter in den oorlog," zegt de majoor v o n O v e n (in 1898 Bataillonskommandeur in het 3e Garderegiment z. F.) „zooals zelfs bij manoeuvres reeds herhaaldelijk gebeurt, de troepenaanvoerder den tijd niet vinden, ook nog aan den geneeskundigen dienst zijne aandacht te schenken, omdat juist bij het begin van het gevecht de geheele opmerkzaamheid en geestelijke inspanning moet worden ingezet om uit de talrijke en elkander dikwijls tegensprekende berichten zich een helder oordeel van den tactischen toestand te vormen. De hem toegevoegde militaire arts is dan op zich zelf aangewezen en slechts dan kunnen beschikkingen van nut zijn, waar het betreft gebruik te maken van de beschikbare hulpmiddelen voor den geneeskundigen dienst, wanneer hij uit praktische voorbeelden heeft geleerd, dergelijke toestanden onder de oogen te zien en uit de door den leider gegevene tactische aanwijzingen zich een oordeel kan vormen over de nog te nemen sanitaire maatregelen." De commandant blijft echter verantwoordelijk voor de door den chefarts genomene maatregelen en heeft hij dus te zorgen, dat zoo dien arts de noodige kennis en ervaring ontbreken, hem deze worden bijgebracht in samenwerking met de medische chefs, die voor de opleiding van het meer speciale gedeelte moeten zorgen (vervoer, inrichting der verbandplaatsen enz.). Hoe aangenaam moet het zijn voor den troepenaanvoerder, te weten, dat hij de zorg voor den geneeskundigen dienst gedurende het gevecht gerust aan zijn chefarts kan overlaten, temeer wanneer hij er het zijne heeft toe bijgedragen, dat die ondergeschikte officier goed op de hoogte is, van hetgeen hij moet doen en laten. Hoe gemakkelijk is het, wanneer ook de chefarts evenals de andere onderaanvoerders bij de bespreking van het gevecht begrijpt, wat er staat te gebeuren en slechts een enkel kort bevel of aanwijzing noodig heeft om verder zelf alles te kunnen regelen en hem niet ieder oogenblik lastig behoef te vallen met allerlei vragen. Reeds in 1899 zei de kapitein L ö f f l e r van den Saksischen generalen staf: „Een kenteeken van alle instellingen tot heil van het leger is, dat hare krachtontwikkeling zich niet laat improviseeren. Slechts door ver vooruitziende beschikkingen kunnen zij hunne werkzaamheden in vollen omvang ontwikkelen. Daarvoor is de eerste voorwaarde eene enge en onafgebroken voeling met den troepenaanvoerder. Dit te verkrijgen is in de eerste plaats

de plicht van den aanvoerder, maar moet ook het eerste punt der zorgen van den chefarts uitmaken. Deze behoort daartoe den takt te bezitten, de verbinding in stand te houden, en toch in dit streven niet lastig te worden, zich uit zucht om iets te willen weten, niet juist in die oogenblikken te laten hooren, als de volle aandacht van den troepenleider in andere richting noodig is. Uit de noodzakelijkheid eener engere voeling blijkt, waar de plaats van den chefarts behoort te zijn. Hij behoort zich tot het begin van het gevecht bij den troepenaanvoerder op te houden."

Daarentegen behoort ook de troepenaanvoerder het niet beneden zich te achten zich vertrouwd te maken met den militair geneeskundige taktiek, daar hij slechts dan de voorstellen van zijn chefarts weet te beoordeelen. „Dies führt schon in Frieden zu Kollisionen zwischen den Ärzten und ihren Kommandanten sowie deren Hilfsorganen, beraubt jenen welche sich in den einzelnen Garnisonen mit der Instruction der Militärärzte und Sanitätsoffiziere befassen der Möglichkeit den Unterricht in die richtige Bahn zu leiten und behindert die so nötige einheitliche Auffassung der Grundsätze. Dies würde sich im Kriege rächen und es wäre Schade, wenn die im Interesse des Ganzen aufgewendete Mühe aus der Ursache vergeblich bliebe, weil die mit dem Rechte der Entscheidung ausgestatteten Befehlshaber, infolge geringer Verhautheit mit der Ausgestaltung der sanitätstaktische Lehren, die wohlgemeinten Vorschläge ihrer Sanitätsreferenten durchkreuzen würden". (Von Hoen: „Der operative und taktische Sanitätsdienst").

Doch niet alleen de taktiek voor en in het gevecht moet er goed inzitten, ook het doen en laten gedurende den marsch en in het bivak moet worden beoefend. Laat ons daarom eens zien wat de troepenarts van de militaire taktiek moet weten en waarom hij dit moet weten. Het spreekt van zelf, dat in de allereerste plaats de militaire arts moet leeren kaartlezen en worden ingewijd in de geheimen der terreinleer gelijk iemand, die wil leeren schaak spelen moet weten hoe het bord is ingedeeld en hoe hij de stukken mag bewegen. Is men gewend oefeningen mede te maken in berg- of heuvelterrein, dan komt men bij de eerste kennismaking met het polderland tot de verkeerde gedachte, dat daar zoo iets als dekkingen niet of bijna niet bestaan, maar bij het lezen van het hoofdstuk „Oorlogvoering in het polderland in het leerboek van Hoogeboom komt men alras tot eene andere overtuiging. Slooten, Spoorwegovergangen, de dijken en hunne kronkelingen, het verschil in terreinhoogte der verschillende polders, geven den troepenarts gelegenheid een plaats te vinden, waar hij, meer of minder gedekt voor het vijandelijk vuur, zijne gewonden kan bergen en voorloopig verzorgen. Maar juist, omdat het zooveel moeilijker is, dan in een geaccidenteerd terrein, om die geschikte plaatsen te vinden, is het des te meer zaak voor den troepenaanvoerder, zijne artsen een goed oog te doen krijgen op de geheimen, die het terrein in zich bergt.

Laten we aan de hand van een voorbeeld eens zien, wat de militaire arts verder van de taktiek moet weten: De vijand tracht aan den Hoek van Holland eene landing te bewerkstelligen. Onderwijl daar geplaatste troepen hem daarin trachten te belemmeren, wordt uit 's Gravenhage eene brigade infanterie met hulpwapens ter ondersteuning gezonden, die des morgens om 5 uur van daar vertrekt. Eene sectie verbandplaatsafdeeling moet zich uit Delft te Monster aan den staart der kolonne aansluiten, terwijl den reserve-officier van gezondheid X is opgedragen van uit Hoek van Holland een transport gewonden te begeleiden, die om half elf v.m. te 's-Gravenhage aan het Staatsspoorstation in den trein moeten worden ingeladen. Het is duidelijk, dat de chef der sectie verbandplaatsafdeeling moet kunnen berekenen op welk tijdstip hij van Delft moet afmarcheeren, om niet te laat te Monster te zijn, doch ook niet vroeger, dan strikt noodzakelijk is, om mensch en dier, waarvan waarschijnlijk nog veel inspannende arbeid zal moeten worden gevegd, ook na het gevecht, als voor een groot deel van den troep het werk reeds is afgeloopen, nog zooveel mogelijk de rust te gunnen, die zij zoozeer noodig hebben. De reserve-officier van gezondheid zal moeten kunnen berekenen op welk tijdstip hij met zijn transport moet afmarcheeren, zonder langer dan noodig is de gewonden aan de ongemakken van het transport bloot te stellen en om tijdig, zoodat er nog tijd over is voor laving en inladen der gewonden, aan het station te den Haag aanwezig te zijn, waarbij hij moet zorgen, de in aanmarsch zijnde troepen niet te ontmoeten, daar het gezicht der gewonden op dezen een slechten moreelen indruk zou kunnen maken, waarom hij tegen den tijd, waarop hij volgens berekening die troepen tegen zou moeten komen, een korten omweg moet laten maken of, zoolang het voorbij marcheeren duurt, op een zijweg halt moet laten houden. Om aan hunne opdracht te kunnen voldoen, hebben beide officieren van gezondheid dus moeten leeren kaartlezen, moeten op de hoogte zijn van colonnelengte, afstanden kunnen berekenen, de marschsnelheid kunnen bepalen, alsmede den tijd, waarin op verschillende wijzen (per telegraaf of telefoon, door middel van motoren wielrijders, ruiters of voetgangers) bevelen kunnen worden overgebracht.

Ook van de indeeling van een bivak of kantonnement moet de officier van gezondheid goed op de hoogte zijn, niet alleen om de legering van zijne eigene atdeeling (verbandplaatsafdeeling) te weten, maar ook, daar onder zijne leiding op bepaalde tijden de zieken moeten worden afgehaald, om ze naar de verzamelplaats of het evacuatiestation te doen brengen, deze niet aan een langerdurend vervoer bloot te stellen, dan bepaald noodig is (legerings-, bivakbevel). Wanneer het marschbevel voor den volgenden ochtend wordt uitgegeven, moet de chef der verbandplaatsafdeeling weten, hoe laat hij moet afmarcheeren om op het opgegeven tijdstip, de hem aangewezen plaats in de colonne in te nemen.

Het meest echter kan de officier van gezondheid van zijne taktische bekwaamheden blijk geven voor, gedurende en na het gevecht. Zooals reeds gezegd is, niet maar in het wild er op los gaan om vlug eenige gewonden te helpen, moet het doel zijn, doch rustig moet worden overwogen hoe allen gemiddeld het snelst hulp kan worden verleend.

Mochten door deze overwegingen schijnbaar eenige oogenblikken verloren gaan, daarin mag de commandeerende officier niet zien gebrek aan activiteit bij zijnen chefsarts, want eerst dan als de commandant zijne dispositie voor het gevecht heeft uitgegeven, kan de chefsarts zijn gedachtengang in beweging zetten, om te voorkomen, dat door overijde bevelen uren verloren gaan. „Soll sich demnach das Um und Auf sanitärer Verfügungen nicht auf dem gewisz der Raschheit aber auch nur dieser Rechnung tragenden Gemeinplatz: „Hilfplatz im Meierhofe“, beschränken, sondern soll auch die gemeinte Dienstzweig sich bestreben, das fallweise Beste vollständig an zu ordnen, so wird der obige geringe Ubelstand im Interesse des Gesamtresultates eben in den Kauf genommen werden müssen (Oberstabsarzt Cron: „Leitender Sanitätsdienst beim Angriffsgefechte eines Detachements“).

Na het uitgeven der gevechtdispositie heeft de chefsarts te denken aan de leiding, het verzamelen der gewonden, het verleenen der eerste hulp en het transport naar eene betere en veiliger omgeving. De commandant moet de voorstellen daaromtrent door den chefsarts gedaan, zooals de aanvraag om ordonnansen en verder hulppersoneel, het requireeren van voertuigen, de plaats van de oprichting der verbandplaatsen enz. met juistheid kunnen beoordeelen.

Van veel belang bij de overwegingen van den chefsarts is natuurlijk welk soort van gevecht geleverd zal worden. Het minste hoofdbreken kost zeker wel die, waar in eene voorbereide stelling de verdediging zal worden gevoerd. En het is daarom zeer af te keuren, bij een troep, die bestemd is, om eene dergelijke stelling in te nemen; het geneeskundig personeel slechts oefeningen te doen houden, die alleen daarop zijn berekend, daar in eene andere phase van den oorlog, het diep betreurd zou kunnen worden, dat de taktiek van andere gevechtsvormen niet is beoefend.

Ook in eene voorbereide stelling is het zelfs zaak voor den chefsarts eene flinke reserve achter de hand te houden, daar men niet met zekerheid kan weten waar de vijand zal aangrijpen. Slechts dan wanneer men zich uitsluitend tot de verdediging meent te moeten bepalen, kan men dadelijk het grootste deel van het personeel en materieel inzetten, doch alleen voor het geval de aanvoerder meent te kunnen stand houden. Is het slechts om eene tijdelijke verdediging te doen (achterhoedegevecht), dan is het zaak zooveel mogelijk, vooral van het materieel, in veiligheid te brengen en alleen maar het hoogst noodige voor de behandeling der gewonden achter te laten, de lichtgewonden zoo spoedig mogelijk weg te voeren en de zwaargewonden maar in handen van den vijand te laten (met achterlating van

eenig minder personeel). De Conventie van Genève bepaalt wel, dat het personeel van den Geneeskundigen Dienst niet gevangen mag worden gemaakt en het materieel terug moet worden gegeven, de ondervinding leert evenwel, dat zoo al aan die bepaling wordt voldaan, zulks meestal eerst na maanden en maanden geschiedt.

Niet te voorzichtig kan men zijn met het inzetten van de beschikbare geneeskundige hulp. Stel eene divisie heeft eene stelling ingenomen, die vermoedelijk aangevallen zal worden. Er is bevel gegeven twee hoofdverbandplaatsen op te richten. Gedurende het gevecht blijkt den divisiecommandant, dat hij door een tegenaanval den vijand terug zal kunnen werpen en wordt deze goedgeslaagd doorgezet. Nu is het zaak eene sectie verbandplaatsafdeeling midden in het verliesveld te werpen, daar op deze plaats het vlugst aan allen hulp kan worden verleend. („Als oberster Grundsatz gilt, nach siegreicher Entscheidung alle verfügbaren sanitären Mittel der Armee auf das Schlachtfeld zu werfen, um die Verwundeten so schnell als möglich unter zu bringen bzw. zu besorgen,” von Hoen und Dr. Szarewski „Die operative und sanitätstaktische Tätigkeit des Armeechefarztes”, Wien, Josef Saffar 1910). De beide eerst opgerichte hoofdverbandplaatsen worden nu overbodig, doch er is geruimen tijd voor noodig alles weer in orde te brengen en in te pakken. Aan de tot de vervolging overgaande troepenafdeeling kan nu geene sectie verbandplaatsafdeeling worden meegegeven, niettegenstaande de kans groot is, dat de vervolgd vijand in eene opnamestelling opnieuw stand houdt en zich wederom een gevecht gaat ontwikkelen. „Unzweckmäßige Dispositionen würden zur Folge haben, das die Sanitätsanstalten in jenen Momenten, wo man ihrer am dringenden bedarf — zumal nach rasch auf einander folgenden Schlachten und Gefechten —, nicht zur Stelle sind und Tausende von Verwundeten lange Zeit einer Pflege entbehren und vielleicht aus Mangel an solcher zu Grunde gehen müssen” (Kusmanek und von Hoen: „Der Sanitätsdienst im Kriege”). Deze moeilijkheid zou zich niet hebben voorgedaan, wanneer de divisiearts bij den aanvang van het gevecht rustig had overwogen, hoe hij het beste met de ter zijner beschikking gestelde middelen zou kunnen woekeren en niet te spoedig en te haastig te veel zijner krachten had in- en vastgezet.

De verbandplaatsen moeten zoo dicht mogelijk bij (of in) het verliesveld worden opgericht, er moeten zooveel mogelijk hulpmiddelen (vooral water) voorhanden zijn en de afvoer der gewonden (per as of te water) naar achteren verzekerd zijn. Daar een hulpverbandplaats tegen direct infanterievuur, een hoofdverbandplaats tegen direct artillerievuur beveiligd moet zijn, behoort de leider op de hoogte te zijn van de afstanden, waarop vuur kan worden ontvangen en de uitwerking daarvan (vuuruitwerking). Het is dus nuttig, dat hij afstanden weet te schatten. Meer nut zullen de verbandplaatsen uitrichten, wanneer deze dichter gebracht kunnen worden bij de plaats, waar het gevecht zijn meeste offers eischt en dit kan geschieden door gebruik te maken

van terreindekkingen, liefst zoodanig gekozen, dat zij wanneer het verloop van het gevecht zulks meebrengt, meer of minder gedekt, meer naar voren of naar achteren kunnen worden gebracht. Ook dient er op gelet, dat de op te richten verbandplaatsen zoo min mogelijk gevaar loopen bij eene omvatting of een flankaanval.

Moeilijker wordt de zaak, wanneer het zich handelt om een aanval of een ontmoetingsgevecht. Slechts dan wanneer de aanval kan worden doorgezet, kan tot den inzet der grootere sanitaire eenheden worden overgegaan en moet men dus niet te vlug tot oprichten van verbandplaatsen besluiten. Want gelukt de aanval, dan komt men te ver naar achteren, vloeit de aanval terug, dan geraken ze te dicht achter de vuurlinie en loopen zelfs gevaar overhoop te worden geloopt. Slechts bij een aanval op eene voorbereide stelling kan men eenigszins uitgebreidere maatregelen nemen. Vooral in den aanvang, wanneer nog niet kan worden vermoed, hoe het gevecht zal afloopen, moet men geene verbandplaatsen, zelfs geen hulpverbandplaats, oprichten, vooral wanneer het terrein weinig dekking aanbiedt en daarom de gewonden toch niet van het gevechtsterrein kunnen worden weggevoerd. Toch is het noodig, vooral tot steun van het moreel van den troep, dat een gedeelte van de artsen en van het personeel den aanval medemaakt. Biedt het terrein geen dekking, dan geschiedt zulks op de vleugels en wel het beste bij het 1ste échelon (linie), daar dit het minste van het niet gericht vuur (Fehlschussfeuer) te lijden heeft. (Aanval der Brandenburgers op het fort Douaumont). Op geschikte plaatsen wordt hier en daar eenig personeel achtergelaten om oasen (Hilfsstelle, postes de secours) in te richten, waar men althans enkele gewonden, die in de nabijheid vallen, hulp kan verleen.

Het is nuttig den officieren van gezondheid er bij deze oefeningen op te wijzen, dat terreinvoorwerpen vooral wanneer ze verspreid liggen, niet altijd geschikte plaatsen zijn, om daarachter voor de eerste hulp aan hunne gewonden, dekking te zoeken. „Beide partijen voelen zich dikwerf als door eene onzichtbare macht tot hen aange trokken en vormen zij meermalen de brandpunten van den strijd” (Hoogeboom, Leerboek der Tactiek.) Eerst wanneer blijkt, dat de aanval kan worden doorgezet, dient te worden overwogen of hulpverbandplaatsen kunnen worden opgericht, terwijl hoofdverbandplaatsen eerst na afloop van den strijd noodig zijn.

Wil de chefarts zijne maatregelen zoo vlug mogelijk kunnen nemen, dan behoort hij dus, zoowel als het geldt een aanvallend als een verdedigend gevecht, deel te nemen aan de verkenning van den troepencommandant. „Aber es wäre, entsprechend der Beziehung aller erstinteressierten militärischen Functionäre, nur zu begrüßen, wenn sich auch die sanitären Unterleiter also die Truppenchefsärzte und der Kommandant der Divisionssanitätsanstalt bereits jetzt zur stelle befanden. Seitdem die Detachierung der Chefärzte an die Person ihrer militärischen Kommandanten auf Gefechts marschen reglementär geworden ist, wäre

diese Forderung in unserem Falle erfreulicherweise mindestens für die meisten Truppen-Chefärzte entsprochen und die Ausgestaltung des Sanitätsplanes kann sich sohin eines kostbaren Zeitgewinnes erfreuen". „Nicht-übergangen darf der Hinweis werden, dass Sanitätsoffiziere, der Eigenart des von ihnen vertretenen Dienstzweiges zufolge, bei derartigen Erkundigungen eine besondere Vielseitigkeit zu entfalten im Stande sein müssen. Den einerseits darf ihnen kein wichtiger der gefassten militärischen Entschlüsse entgehen, da letztere die Basis für den Aufbau der sanitären Vorkehrungen bilden; anderer seits aber lenken gerade diese sanitären Vorkehrungen den geistigen und physischen Blick nach rückwärts ab, weil ja nur dort, hinter der Feuerfront, der Ort ihrer Realisierung sein kann. Der Arzt wird sonach, wenn ich das Bild gebrauchen darf, bei einer solchen Gelegenheit mit dem Ohre vorne, mit dem Auge rückwärts sein müssen, oder um es der Wirklichkeit entsprechend auszu- drücken, er wird jeden Augenblick, der mit Erörterungen militärischer oder technischer Details ausgefüllt sind, zu benützen haben, um sich einen Einblick in die Verhältnisse zu verschaffen, wie sie im Rücken der Front für den Sanitätsdienst vorliegen (C r o n. Zehn Beispiele aus dem Gebiete des Gefechtssanitätsdienstes. 9tes Beispiel: sanitäre Einrichtung einer vorbereiteten Verteidigungsstellung) Daaruit blijkt dat de plaats van den chefarts, ook van den bataljons chefarts gedurende een gevechtsmarsch is bij zijn commandant en niet zooals Dr. van L o o opgeeft in zijne tactisch-geneeskundige studie aan den staart van het bataljon De officier van gezondheid moet derhalve kunnen paardrijden. In het polderland moge dit niet noodzakelijk zijn, in de Oostelijke en Zuidelijke deelen van ons land is het onontbeerlijk, terwijl bovendien de mogelijkheid niet is uitgesloten, dat buiten het eigen land tegen den vijand wordt geopereerd. Naar aanleiding van eene driedaagsche oefeningsrit te paard voor militaire artsen zegt de reeds meergenoemde majoor von Oven: „Hierbij is het aan te bevelen de rijprestatie hoog en iederen dag meer op te voeren, zoodat de officier van gezondheid het leert na aflegging van 50—60 K.M. en nadat hij 6—8 uren in den zadel gezeten heeft, nog geestelijk frisch te zijn en zijne aanwijzigingen te kunnen doen".

Voor den afvoer zijner gewonden naar achteren moet de chefarts op de hoogte gesteld worden van den toestand der wegen, vooral in den tegenwoordigen tijd, nu door luchtvaartuigen zoo gemakkelijk, ook achter de eigene linie, zoowel de gewone-, als de spoor- en waterwegen, door het vernielen van bruggen, sluizen of dijken, meer of minder onbruikbaar kunnen worden gemaakt en moet hij in kennis worden gesteld van de eventueel in aanmarsch zijnde versterkingen en de hun aangewezen wegen, opdat hij met zijne gewondentransporten den opmarsch niet belemmert. Ook moet hem worden medegedeeld over welke ledige voertuigen (auto's) der munitie- en verplegingstreinen hij zal kunnen beschikken en moet hij vlug kunnen berekenen, hoeveel ontbrekende voertuigen moeten worden gerequireerd. Procentsgewijze krijgt men

steeds ongeveer hetzelfde aantal gesneuvelden, onvervoerbare-, liggend en zittend te vervoeren en marschvaardige gewonden, zoodat men daaruit, in aanmerking nemende den af te leggen afstand, het benoodigde aantal voertuigen en het zoo noodig aan te vragen aantal hulpmansschappen kan bepalen, evenals men vóór het oprichten eener verbandplaats de ruimte voor ieder der onderafdeelingen benoodigd kan berekenen en dus nagaan of het een of ander gebouw wel groot genoeg is en of een nabijgelegene woning moet worden aangetrokken. Bij een en ander moet in rekening worden gebracht, dat na een gunstig afgehoopen gevecht ook voor het grootste deel der niet-marschvaardige gewonden van den vijand zal zijn te zorgen. Over de hulp, die bij het vervoer kan worden verleend door den *etappendienst*, alsmede over de wijze, waarop de transport- en andere hulpmiddelen door tusschenkomst van deze kunnen worden aangevuld, moet de officier van gezondheid worden ingelicht.

Zoo heb ik in zeer korte trekken trachten te schetsen wat een chefarts en derhalve ook zijn commandant, de troepenaanvoerder van de militair geneeskundige taktiek moet weten. Iets nieuws is daarbij niet verteld, getuige de vele aanhalingen, maar ik meende, dat het geen kwaad kan in de tegenwoordige omstandigheden nu iedere leek zich een oordeel aanmatigt een en ander nog eens in herinnering te brengen. De bedoeling is, na de eerste voorbereidende oefeningen, het schematische daaruit zooveel mogelijk te doen verdwijnen (weil sich der Taktiker vor jechlicher schematischen Fessel, also vor Engherzigkeit und geistiger Zopfträgerei frei zu halten wissen musz" (Cron). „Jedenfalls hüte man sich, dieses Schema auswendig zu lernen; derselbe Leisten paszt nicht auf alle Schuhe, man würde sich nach mühseliger Gedächtnissarbeit jeder Aufgabe gegenüber doch ratlos befinden, wenn man sich nur auf die tote Form verläszt.“ „Vergleichsweise sei an den Freischwimmer erinnert, der die Mühselig eingelernten Tempi allgemach vergiszt und 'schlieszlich sich auf alle mögliche Art über Wasser zu halten vermag," (von Hoen) „Het is onmogelijk onwrikbare regels vast te stellen, die men slechts zou hebben te volgen, om zich zelf bij het voeren van den oorlog de beste kansen te verzekeren", zegt Hoo-geboom in zijn leerboek der Taktiek. Het is te betreuren, dat hij zulks in het zeer korte hoofdstuk aan den geneeskundigen dienst te velde gewijd in het geheel niet heeft laten uitkomen. En omdat dit hoofdstuk geheel en al onvoldoende moet worden geacht ook voor den troepenofficier, die te velde als commandant van een troep kan worden aangewezen, ware het dringend aan te bevelen, dat voor de militaire (korps)bibliotheken een of meer leerboeken en andere lectuur over dit onderwerp werden aangeschaft. Om aan den schematischen dwang bij de oefeningen te ontkomen is het noodig, dat geen publiek wordt uitgenoodigd, daar dan de drang bestaat om uit eigenliefde ten koste van de werkelijkheid vóór alles een goeden indruk na te laten en terwille van den schijn die oefeningen in eene baan te leiden, die van de wer-

kelijkheid in hooge mate afwijkt. Niet schuwen moet men zich er voor, dat eene oefening mislukt. Van ééne mislukte oefening, waarin men de werkelijkheid nabij tracht te komen, leert men meer, dan van tien andere, die naar een vooraf vastgesteld schema worden afgedraaid. En het getuigt van eene zeer liberale opvatting van den voormaligen commandant van het Ned. Indische leger, den luit.-generaal v a n D a l e n, dat deze bepaalde, dat een officier naar eene mislukte taktische oefening niet mocht worden beoordeeld. Slechts dan, kan de officier zich geheel onbevangen aan de oefening geven.

Het gevoel voor ruimte-, tijd en afstand moet bij de oefeningen ook bij de officieren van gezondheid worden opgewekt, zich af te vragen waar? en waarom? moet hen worden geleerd. Dat is noodig omdat velen hunner niet of weinig in de gelegenheid waren hun gedachten-gang in deze richting te ontwikkelen. Daarvoor te zorgen is mede de taak der troepenaanvoerders, die door hunne opleiding het meeste daarvoor zijn aangewezen. „Een Rus, niet de eerste de beste, schreef o. m. : Als de oorlog van 1870—'71 door den Duitschen schoolmeester gewonnen is, dan kan men zeggen, dat de Duitse overwinningen in den tegenwoordigen oorlog door de D. techniek en de D. artsen behaald zijn. Aan D. kant keerden tengevolge van de groote kunst van den geneeskundigen dienst 60 pct. van alle gewonden (getroffenen?) naar het front terug, aan de Russische zijde slechts 18 pct.” (Militair Geneeskundig tijdschrift 1916 afl. 1). Het aandeel der artsen is in het vorenstaande zeker overdreven maar dat ook de geneeskundige dienst voor oorlogen van langeren duur een belangrijke factor voor den goeden afloop kan zijn, is zeker algemeen erkend. Dat de troepenaanvoerder er veel toe kan bijdragen om de hem ondergeschikte artsen in die goede richting op te leiden, dat het aantal in de gelederen terugkeerende, van hunne wonden herstelde militairen tot het grootst mogelijke aantal worde opgevoerd, is, wat ik in dit geschrift wilde aantoonen. De wijze van oorlogvoeren moge veel veranderd schijnen, de positie-oorlog is slechts een gewijzigde vorm van een reeks ingerichte stellingen, waarbij ieder der beide partijen alle krachten inspant, om zoo spoedig mogelijk daarin in een voor hem gunstige vorm verandering te brengen. Hoe grooter daarbij, mede door de zorg van den geneeskundigen dienst, het aantal soldaten is, dat in het vuur kan worden gebracht, des te grooter is de kans van slagen en de troepenaanvoerder zal boven het aandeel, dat hij direct in de eindoverwinning heeft gehad, ook nog de voldoening smaken, door de goede opleiding van zijne officieren van gezondheid indirect daartoe te hebben bijgedragen.

Leiden, 1916.

Een en ander over het gebruik der Telefoonstations bij de Infanterie,

DOOR

F. E. VAN DER STAAY,

Kapitein der Genie.

Het wapen der Infanterie werd sedert het op voet van oorlog brengen van het Leger verrijkt met een aantal telefoonstations, welk aantal in de naaste toekomst nog aanmerkelijk zal worden vergroot.

Het overbrengen van bevelen en berichten van en naar hogere commandanten, dat, tot voor de invoering van de telefoonstations, als regel geschiedde door ordonnansen, werd door de grootere intensiteit van het vuur en de meerdere onveiligheid van het gevechtveld steeds moeilijker en onzekerder.

De telefoon was het aangewezen middel om aan deze bezwaren tegemoet te komen, waarbij tevens nog als voordeel werd verkregen, dat door het gebruik van centrales van zeer eenvoudige constructie, de overbrenging van bevelen gelijktijdig aan alle ondercommandanten kan geschieden, wat dus de snelheid van werken ten goede komt.

Evenals de mitrailleurpelotons op directe wijze, door hun vuurkracht, de gevechtskracht van de Infanterie verhoogden, zoo dienen ook de telefoonstations te worden beschouwd als eene, zij het dan indirecte, verhooging van de gevechtskracht van het wapen, waarbij zij zijn ingedeeld. Doordat zij de overbrenging van berichten en bevelen versnellen en meer zeker maken, vergemakkelijken zij toch in hooge mate de bevelvoering, op het belang waarvan ik zeker niet behoef te wijzen. Daar de behoefte aan telefoonmaterieel bij de verschillende onderafdeelingen in verband met de gevechtsumstandigheden of de op hen rustende taak zeer kan verschillen, zou het dan ook aanbeveling verdienen de telefoonstations per regiment tot eene zelfstandige afdeling te vereenigen onder een eigen commandant, zooals ook met de mitrailleurs is geschied. Hunne aanwending toch komt in hoofdzaak overeen: uitzwermen naar de zich voordoende behoefte in verband met de (telkens varierende) omstandigheden.

Waar met de invoering der telefoonstations een tot nu toe bij het wapen onbekend hulpmiddel voor de bevelvoering zijn intrede heeft gedaan, kan het zijn nut hebben enkele denkbeelden omtrent het gebruik dier stations in ruimen kring aan de aandacht te onderwerpen.

Ik ga hierbij van de onderstelling uit, dat de infanterie is voorzien

van het totaal aantal stations, dat in de toekomst voor haar is uitgetrokken en stel op den voorgrond, dat men, zooals met alles wat nieuw is, ook met het telefoonmaterieel bij de infanterie door de practijk de noodige routine moet opdoen om op juiste en oordeelkundige wijze er mede te leeren werken en het zóó te benutten, dat het het grootst mogelijke effect oplevert.

De omstandigheid, dat men nog niet over de helft van het toegedachte materieel beschikt en dat men dus wil woekeren met wat men heeft, is oorzaak, dat men bij het wapen nog geen volledige ervaring omtrent de werking van het telefoonbedrijf heeft kunnen opdoen en men wellicht op bezwaren is gestuit, die bij nadere beschouwing misschien meer aan een minder juist gebruik dan aan technische fouten van het materieel zullen moeten worden geweten.

Een algemeen schema voor de groepeerings der stations en de inrichting van het net kan niet worden gegeven, omdat de dislocatie der onderdeelen, zoowel bij rusttoestand als op het gevechtveld, afhangt van de omstandigheden en de inrichting van het net en de verdeling van de telefoonstations met deze omstandigheden rekening moet houden.

Het is dus gewenscht, dat bij het uitgeven van kantonnements-, voorposten-, gevechtsbevelen enz. de aandacht wordt gewijd aan de eventueel noodige telefonische verbindingen en in een punt van deze bevelen het gewenschte net of aanwijzingen omtrent de inrichting daarvan worden opgenomen alsmede, in verband daarmee, de verdeling van het materieel over de onderdeelen van het regiment of de brigade.

Het zal toch kunnen voorkomen, dat in de brigade het eene regiment, in verband met de aan dit regiment toegewezen taak, veel meer behoefte heeft aan telefoonstations dan het andere; hetzelfde kan gelden voor de bataljons in het regiment, zooals hieronder met een enkel voorbeeld zal worden aangeduid.

Hoe is nu voor de inrichting van een doelmatig net het materieel het beste aan te wenden? Wanneer wij uitgaan van den centraalschakelaar dienen wij ons in de eerste plaats een juist beeld te vormen van het doel van dit toestel. Daarbij moet op den voorgrond worden gesteld, dat bij de samenstelling daarvan geenszins is uitgegaan van de gedachte de infanterie te voorzien van eene centraalpost ten behoeve van een geregelden gesprekkendienst tusschen de nevenafdeelingen in de gevechtlinie, of in den voorposten- of veiligheidsdienst, doch dat in hoofdzaak het doel is om het overbrengen van bevelen van den hooger commandant (zoo noodig gelijktijdig) aan de onderdeelen vlug, gemakkelijk en zeker te doen geschieden. Voorts het doen van mededeelingen uit een centraal punt of het ontvangen van mededeelingen op een centraal punt, waarmede gepaard gaat beperking van den ordonnansendienst.

Dat tusschen de nevenafdeelingen onderling ook gesprekken kunnen worden gevoerd is een bijkomstig voordeel en kan soms zijn nut

hebben. Het voeren van gesprekken mag echter m. i. nimmer hoofzaak worden en dient zooveel mogelijk te worden beperkt.

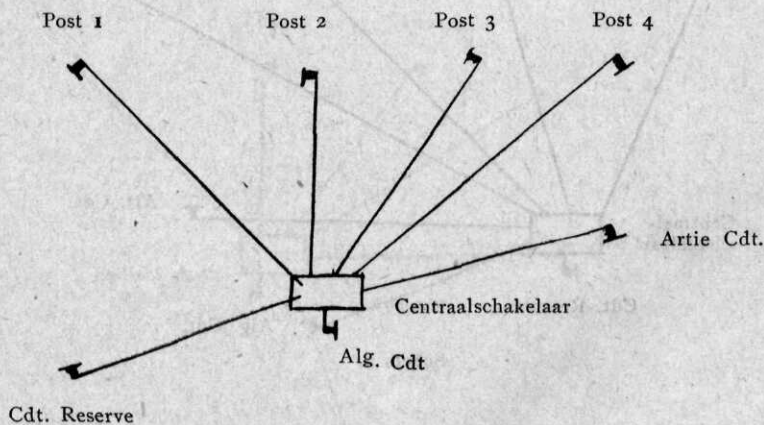
Terecht wordt steeds geëischt de onmiddellijke en nauwgezette uitvoering van eenmaal gegeven bevelen en wordt ingegaan tegen het opperen van bezwaren of het onnoodig wisselen van gedachten over het eenmaal gegeven bevel tusschen commandant en ondercommandanten. Bij overbrenging met ordonnansen werd dit euvel van zelf ontgaan; het bezit van een telefoon zou het echter in de hand kunnen werken. Hiertegen dient dan ook te worden gewaakt.

Om eene vlugge bediening van den centraalschakelaar te bevorderen is het, laat ik maar zeggen een eisch, dat het telefoonstation, dat op dit toestel ter bediening daarvan is ingeschakeld, ook uitsluitend voor de bediening wordt gebruikt en niet tevens den dienst moet verrichten van eene telefoonpost.

Ter nadere verklaring hiervan een voorbeeld.

Eene troepenafdeeling heeft tot opdracht eene te voren in gereedheid gebrachte stelling te bezetten, ter dekking van een terugtocht. De stelling wordt gevormd door een stelsel van loopgraven, waarin b. v. een viertal uitkijkposten. Ter beschikking zijn gesteld een centraalschakelaar en 7 telefoonstations. Neem aan dat de verbindingen worden gelegd volgens schets 1.

Het zal duidelijk zijn, dat het station, dat gegeven is aan den Alg.

Schets 1.

Cdt. (dus dat bij den centraalschakelaar is opgesteld in dit geval) het zeer volhandig zal hebben. Alle berichten komen hierop aan en moeten worden opgenomen. Onder het opnemen melden zich andere stations met een bericht en zullen dus moeten wachten, ja zelfs van de centrale geen antwoord kunnen krijgen omdat het toestel in gebruik is enz. Daar het station van den Alg. Cdt. als regel het drukste verkeer zal hebben, is het dus onlogisch dit station tevens nog te belasten met de bediening van den centraalschakelaar.

Bovendien is de centraalschakelaar, wanneer het net eenmaal in bedrijf is, zoo goed als gebonden aan eene vaste plaats. Wil de Alg. Cdt. zich dus achter zijne troepen in het terrein bewegen dan moet hij dus zijne telefoon in den steek laten en is gedurende dien tijd geheel zonder verbinding.

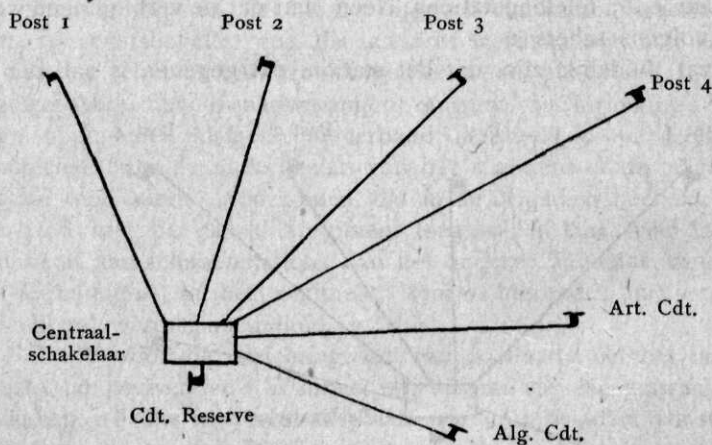
Heeft hij echter eene afzonderlijke telefoonpost, dan kan deze met hem mede loopen in het terrein, terwijl hij zelfs onder het loopen kan spreken en de gewenschte doorverbindingen vragen.

De in schets 1 geschetste inrichting van het net is dus zoowel uit een oogpunt van bediening als om redenen van tactischen aard af te keuren. Men houde daarom de volgende regelen in het oog:

1°. men geve den bevelvoerenden commandant in ieder geval eene afzonderlijke telefoon ter beschikking,

2°. men late de telefoon, ingedeeld bij den centraalschakelaar, zoo eenigszins mogelijk uitsluitend als bedieningstoestel dienst doen,

3°. kan dit, wegens het noodzakelijk aantal verbindingen, niet, dan plaatse men den centraalschakelaar bij eene post waarbij het minst drukke verkeer te wachten is (b.v. de reserve).

Schets 2.

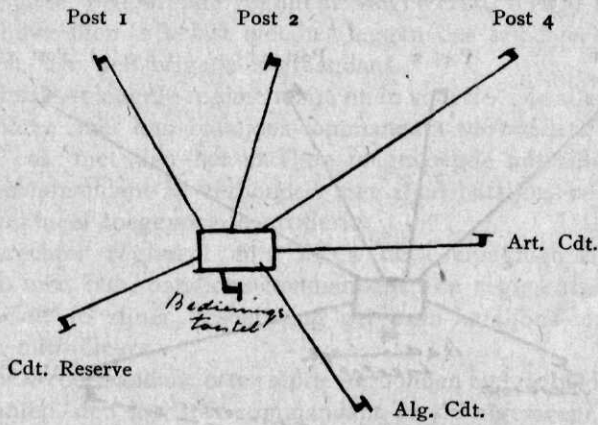
In schets 2 is eene zoodanige inrichting van het net opgegeven voor het onderhavige geval.

Voorts kan worden overwogen of desnoods niet met eene verbinding minder kan worden volstaan:

a. er zou b.v. met verbinding met 3 der uitkijkposten genoeg kunnen worden genomen.

b. de mogelijkheid bestaat dat de reserve zonder telefoonverbinding kan blijven, doordat gemeenschap met behulp van ordonnansen gedekt kan worden verkregen, dan wel bij gezichtsverband met een optische verbinding kan worden volstaan (zie de schetsen 3 en 4).

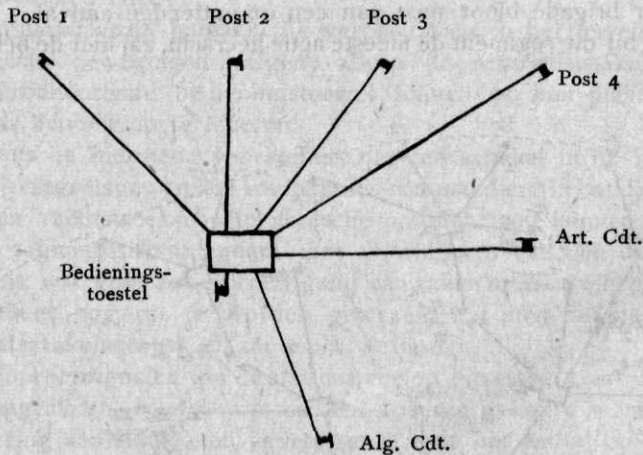
c. de verbinding met den artillerie-commandant zou met het bij de

Schets 3.

artillerie aanwezige telefoonmaterieel kunnen worden tot stand gebracht (zie schets 5).

De hoeveelheid van het telefoonmaterieel bij de Veld-artillerie is van

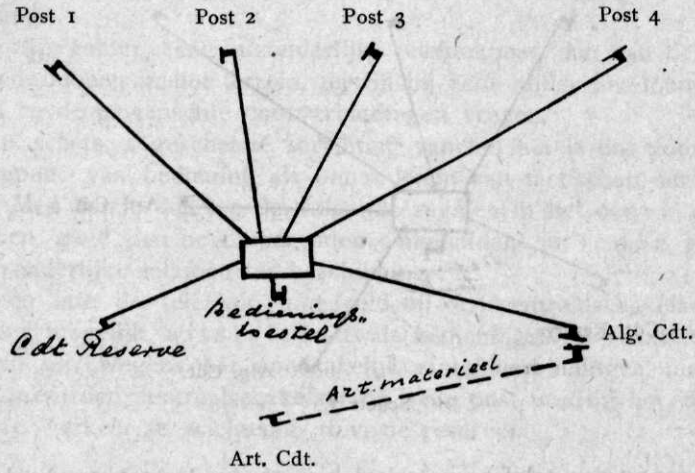
Schets 4.

dien aard, dat daarvoor in vele gevallen wel materieel beschikbaar is en aan den artillerie-commandant opdracht kan worden verstrekt zelf voor de verbinding met den Alg. Cdt. te zorgen.

In het betrekkelijke bevel dient een en ander dus, zoo noodig in overleg met den Art. Cdt., te worden opgenomen bij de aanwijzingen omtrent de inrichting van het telefoonnet.

Beschouwen we thans een net van grooteren omvang, als aangegeven in schets 6.

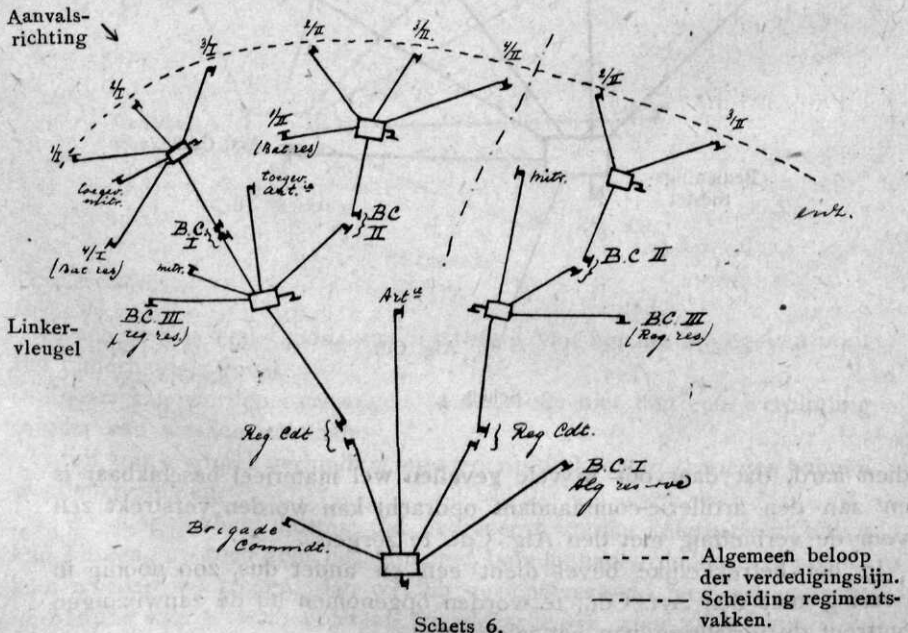
Ondersteld is, dat eene brigade in divisieverband in gevecht is ge-

Schets 5.

wikkeld en dat het op den linkervleugel der gevechtsstelling geplaatste regiment dier brigade bloot staat aan een omvattenden aanval.

Aangezien bij dit regiment de meeste actie heerscht, zal hier de behoefte

Schets 6.

aan telefoonmaterieel het grootst zijn. Aan het regiment is boven het eigen materieel nog een aantal telefoonstations van het andere tot de tot de brigade behorende regiment toegewezen, terwijl laatstbedoeld regiment bovendien is belast met het leggen der noodige verbindingen ten behoeve van den brigade-commandant.

In het linker- (vleugel-) regiment zijn nu in voorste linie alle compagnies-commandanten met hun bataljons-commandant verbonden; deze laatste eventueel ook met aan het bataljon toegevoegde mitrailleurs enz. De regiments-commandant is verbonden met zijne bataljons-commandanten en met eventueel toegevoegde artillerie.

In het rechter regiment zijn alleen de compagniën in eerste linie verbonden met hun bataljons-commandant; de regiments-commandant met de beide te zijner beschikking gebleven bataljons-commandanten en met de mitrailleurs.

De brigade-commandant is ten slotte verbonden met de beide regiments-commandanten, den artillerie-commandant en de algemeene reserve.

Iedere groep van verbindingen, die op één centraalschakelaar uitkomen, vormt nu één geheel. Elke commandant is nu verbonden met de onmiddellijk onder hem staande onder-commandanten en kan deze allen gelijktijdig bereiken.

Iedere bataljons- en regiments-commandant heeft nu 2 toestellen: één ter bereiking van zijne onder-commandanten, één ter bereiking van zijn onmiddellijken chef.

Alle stations zijn gemakkelijk verplaatsbaar in het terrein en kunnen eventueele bewegingen volgen; alleen de centraalschakelaar en het daarbij behorende bedieningstoestel blijven op hun plaats, wat geen bezwaar behoeft op te leveren.

Tevens is hiermede voorkomen, dat een schakel in de bevelvoering wordt overgeslagen en een compagnies-commandant (in bataljonsverband) b.v. een rechtstreeksche telefonische opdracht zou kunnen krijgen van zijnen regiments-commandant met voorbijgaan van den bataljons-commandant, wat voor een goeden gang van zaken meestal niet gewenscht is.

Er dient nog op te worden gewezen, dat men nimmer 2 of meer centraalschakelaars op elkaar moet verbinden.

Alle oproepsignalen van de stations, die op den eenen centraalschakelaar zijn aangesloten, zouden ook op den anderen gehoord worden, wat tot verwarring aanleiding zou geven, tenzij men het aantal oproepsignalen naar verhouding uitbreidt. Men krijgt dan echter een dusdanig aantal stooten voor de hoogst genummerde posten, dat dit practisch onuitvoerbaar is.

Bovendien is eene dergelijke uitbreiding van het telefoonbedrijf tusschen de kleinere onderdeelen overbodig en ongewenscht.

Het is ruimschoots voldoende te achten dat, zooals in het in schets 6 aangegeven net 1), de aangesloten compagnies-commandanten in h e t

1) De Alg. Reserve is abusievelijk op den rechtervleugel geteekend.

zelfde bataljon zoo noodig met elkaar kunnen spreken over den centraalschakelaar van het bataljon, de bataljonscommandanten in hetzelfde regiment met elkaar over den centraalschakelaar van het regiment en de regimentscommandanten elkaar kunnen bereiken over den centraalschakelaar bij den brigadestaf.

De centraalschakelaar is dan ook op een meer uitgebreid verkeer niet berekend. De bediening zou niet meer op behoorlijke wijze kunnen geschieden en het telefonische verkeer zou er ten zeerste onder lijden. Men dient er voor te waken, dat door allerlei kunstige schakelingen het telefoonnet zijn doel niet voorbij streeft en het verkeer wordt belemmerd in plaats van bevorderd.

Uit het bovenstaande moge blijken, dat het uit te leggen telefoonnet velerlei schakeeringen zal kunnen vertoonen; in het bijzonder wat betreft de verdeling van het materieel over de onderdeelen en dat zelfs het eene regiment het andere soms met materieel zal moeten bijspringen.

Om daaraan te kunnen voldoen zal de telefoonafdeeling van het regiment infanterie zoodanig georganiseerd moeten worden, dat zij bewegelijk is, gemakkelijk splitsbaar en elke gewenschte verdeling toelaat.

Hoe deze organisatie zou kunnen zijn en op welke wijze het vervoer van de stations zou dienen te geschieden laat ik hier buiten bespreking, als vallende buiten dit bestek. Eene definitieve regeling is daaromtrent nog niet getroffen.

Om te leeren voor elk geval een juiste verdeling te treffen, routine te krijgen in het ontwerpen van telefoonnetjes en daardoor de telefoon langzamerhand burgerrecht te verschaffen bij de Infanterie, zal het aanbeveling verdienen aan deze aangelegenheid steeds aandacht te wijden bij tactische oefeningen, in het bijzonder bij oefeningen op de kaart of kaderoefeningen, en daaraan bij de besprekingen ook een plaatsje in te ruimen.

Op het opnemen van aanwijzingen in de verschillende bevelen werd hiervoor reeds gewezen.

Ten slotte nog een woord over het personeel. Het spreekt van zelf dat het voor eene goede telefonische correspondentie niet alleen noodig is het net op doelmatige wijze in te richten, doch dat ook het bedienend personeel behoorlijk moet zijn afgericht. Men verbiede b.v. het personeel, ook bij oefeningen, om bij het opnemen of overbrengen van berichten, of als het toestel een oogenblik vrij is, met het personeel aan aangesloten posten onnoodige „praatjes” te maken en zeer zeker niet over niet met den dienst in verband staande aangelegenheden.

Het overbrengen van berichten dient hun systematisch te worden geleerd.

De opnemende telefonist zal b.v. telkens na 4—6 woorden, afhankelijk van den zin, met „ja” te kennen moeten geven, dat hij het gesprokene

heeft opgenomen en na voleinding van het bericht, dat in zijn geheel moeten herhalen.

De telefonist zal steeds oplettend moeten zijn en gereed om bij oproepen onmiddellijk zijn toestel te bedienen; hij zal zich daarvan nimmer mogen verwijderen, geen onbevoegden op zijn post toelaten enz.

Om kort te gaan, men kweeke bij de opleiding, wat men bij de telegraaf-compagnieën noemt eene goede en strenge toesteldiscipline.

Moge de telefoon bij de Infanterie spoedig ingeburgerd zijn en haar die diensten bewijzen, welke men er van verwacht!

Algemeen Hoofdkwartier,
Augustus 1916.

De komende strijd.

Verweer, naar aanleiding van het smaadschrift van Mr. Marchant tegen de militaire autoriteiten en de beroeps-officieren der Nederlandsche landmacht.

DOOR

A. HOOGEBOOM.

Generaal-Majoor b. d.

Het waren dagen van angstige spanning, toen in de laatste week van Juli '14 de kans zeer groot scheen, dat ook Nederland dreigde in den oorlog betrokken te zullen worden, waarin de grootmachten van Europa onvermijdelijk zouden worden gewikkeld.

De groote besluitvaardigheid, waarvan de Regeering blijk gaf door tegelijkertijd alle dienstplichtigen onder de wapenen te roepen, de snelheid en vlotheid, waarmede de mobilisatie werd uitgevoerd en de de troepen in de hun aangewezen standplaatsen werden geconcentreerd, deed menige zucht van verlichting slaken en trok de aandacht van gansch Europa. Het Nederlandsche volk, vast aaneengesloten om zijne geliefde Koningin, ging met meer vertrouwen de toekomst tegemoet. De partij-schappen werden vergeten, de schoone godsvrede door den wil van allen gedecreteerd. Ons aller vaderland was immers in gevaar!

Een ieder was overtuigd, dat de fiere houding der Regeering en de aanwezigheid der troepen ter plaatse mede aanleiding gaven, dat, voorloopig althans, de rampen van den oorlog aan ons zouden voorbij gaan. De gansche pers roemde het beleid der Regeering en juichte haar toe. De inmiddels benoemde Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht werd met vertrouwen en ingenomenheid begroet. Zijn naam ging hem vooraf, zijn karakter en kennis gaven alle waarborgen, dat de veiligheid van den Staat en de belangen van leger en vloot in zijne handen groot waren, zoo groot mogelijk.

Thans staat het gansche Nederlandsche leger bijna twee jaren lang tot aan de tanden gewapend aan de grenzen om, wanneer het noodig mocht zijn, onze onafhankelijkheid te verdedigen tegen hem, die het zou durven wagen op wederrechtelijke wijze den voet te zetten op het erf onzer vaderen.

Het legerbestuur en het opperbevel spannen onafgebroken alle krachten in om de sterkte der krijgsmacht zooveel te vergrooten als de wetten des lands en de omstandigheden slechts eenigszins gedoogen. Onverpoosd wordt gearbeid om de gevechtswaarde der troepen zoo

hoog mogelijk op te voeren, de kaders op sterkte te brengen en te houden en hunne geschiktheid te verzekeren voor de uiterst zware taak, die hun onverwijld op de schouders kan worden gelegd.

Onafgebroken wordt er naar gestreefd den onderlingen samenhang der strijdkrachten te versterken, de stemming der troepen hoog te houden, de tucht te oefenen en te handhaven. Ontwikkeling van het verstand en ontspanning van den geest zijn het voorwerp van voortdurenden en onafgebroken zorg. Regeering en vereenigingen van voldoende financiële draagkracht wedijveren om de zorgen van de gemobiliseerden te verlichten, hunne gezinnen niet te gronde te doen gaan, hunne zaken niet te laten verlopen, hun angst voor de toekomst weg te nemen.

Alles werkt samen om onze levende strijdkrachten uit te rusten en gereed te doen zijn voor hetgeen de dag van morgen kan brengen, den wellicht onvermijdelijken oorlog met zijne onbeschrijfelijke rampen.

Oordeelkundig zijn de maatregelen, daarvoor getroffen, doch ook onafwijsbaar moet het genoemd worden, dat de critiek daarop voor den duur van den oorlog uitblijft. Zwaar is de taak van afwachten, het is bekend, zwaarder nog wellicht dan de strijd zelf. Alle inspanning der gezaghebbenden wordt gevorderd om den goeden geest te onderhouden, de ontevredenheid, waar die dreigt te ontstaan, tijdig te voorkomen, den troepen geduld en vertrouwen in te prenten. Dat overwicht wordt verkregen door karaktersterkte, door beleid en door het medeleven met hen, die aan hunne zorgen zijn toevertrouwd. Doch tevens zijn daarvoor onmisbaar het vertrouwen, de voortdurende sympathie en de medewerking van gansch het volk, zoowel van de volksvertegenwoordiging als van de pers en van alle lagen der maatschappij. Die steun kan niet worden gemist, zonder groot gevaar voor volk en leger beide.

Toch is hij niet overal en altijd geschonken. Helaas, al spoedig versmolt de diepe indruk van het gevaar als sneeuw voor de zon. Opnieuw bleek het hoe Johan de Witt het karakter der Hollanders op zijn juiste waarde wist te schatten, toen hij getuigde dat hun aard zoodanig is, dat zij niet genegen zijn te waken voor hunne veiligheid, zoolang de gevaren hun niet klaar voor oogen staan. Rechts en links beoordeelde ieder het gevaar op zijne wijze, dikwerf trachtende het geheel weg te cijferen. Twijfel werd en wordt nog telkens geopperd of het wel noodig was geweest de gansche krijgsmacht te mobiliseeren, dikwerf zelfs aangedrongen op gedeeltelijke demobilisatie. Het aantal verzoeken om verlof, steeds meer verlof, nam al spoedig overweldigende afmetingen aan. Het eene belang werd al dringender voorgesteld dan het andere, en altijd voorgaande boven dat van den Staat. Werkgevers, ouders, bloedverwanten en kamerleden, ja ook kamerleden, bestormden de bureelen van het departement van oorlog en van den opperbevelhebber. Het vraagstuk der verloven werd allerwege besproken en gecritiseerd; voorstellen van andere regelingen bleven niet uit.

Tot plótseling op nieuw de gevaren ons van meer nabij schenen te

bedreigen en alle verloven moesten worden ingetrokken. De indrukken van het oogenblik dreigden zelfs hier en daar een paniek te doen ontstaan. Doch zeer spoedig keerde de rust bij de groote menigte weder terug, de oud-hollandsche zorgeloosheid dook weer op.

Het was nu niet meer voldoende, dat de partijleiders aan de broederen kond deden, dat de toestand de bevolen maatregelen wettigde, neen, met namen genoemde pleitbezorgers moesten de Regeering nog eens persoonlijk interviewen, en de uitslag daarvan werd aan de groote klok gehangen.

Zelfs toen het herstel der verloven wederom werd aangekondigd, kon een in deze tijden (!) non-actief krijgsman-Kamerlid zich niet weerhouden om in het openbaar op meerderen spoed aan te dringen. Wanneer men een middel zou willen zoeken om den geest der wachtende troepen te gronde te doen gaan, zou men geen beter kunnen vinden dan dat, wat uit domme zwakheid werd beproefd.

En tot overmaat van ramp begon in eenige artikelen in de Vragen des Tijds het Kamerlid Mr. Marchant den strijd aan te binden over hervormingen, welke zoo spoedig mogelijk de Nederlandsche Krijgsmacht zou hebben te ondergaan. Openlijk en onbewimpeld werpt hij de schuld van den onvoldoenden toestand, waarin onze weermacht zich bij het uitbreken van den grooten oorlog bevond, op de militaire autoriteiten en doet dat op een wijze, zoo onverdiend, dat een ernstig woord van protest niet mag uitblijven.

Het opstel van April is getiteld: Het beperkte gezichtsveld. Schrijver zal daarin eens uiteenzetten hoe bekrompenheid van inzichten bij de militaire autoriteiten oorzaak is geworden van de gebleken tekortkomingen en de toenmalige minderwaardigheid van Neerlands leger. „Nooit,” heet het, „nooit hebben zij zich afgevraagd, wat het doel is van den opbouw van een nationale weermacht, nooit welke taak die weermacht zal hebben te vervullen en de groote gedachte van het einddoel is verdrongen door de regelingen en uitbreidingen van details. Zij hebben nooit beseft, dat de nationale weermacht opgebouwd moet worden om het volk weerbaar te doen zijn op het oogenblik, dat gevaar dreigt voor het verliezen van zijn vrijheid.”

Grievender en onbeschaamder is het wel niet mogelijk de jarenlange worsteling der militaire autoriteiten tegen de voortdurend afbrokkelende inmenging en tegenwerking van de Nederlandsche volksvertegenwoordiging verdacht te maken. Het zal toch ook hem, die dapper medegewerkt heeft aan het tegenwerken van nagenoeg alle Ministers van oorlog, die hij aan de groene tafel tegenover zich zag, wel niet onbekend zijn, hoe steeds het oordeel der betrokken militaire autoriteiten is verheimelijkt, ofschoon het wel bekend was welke krachtige protesten er van hare zijde opgingen, wanneer, ter wille van eenig beperkt succes, aan die tafel te veel water in den wijn werd gedaan, en men langzaam maar zeker de zaak zag verlopen. Altijd

wanneer men in de Volksvertegenwoordiging het gewicht van de meening der autoriteiten in de schaal der beoordeeling wilde leggen, werd dat door de tegenpartij belet of geweigerd. Zoo b.v. op de zitting van 21 Dec. 1906, waar de heer Thomson goed vond te zeggen: „Mijnheer de Minister, ik heb met U te maken en niet met de autoriteiten die achter U staan.”

„Nooit hebben de militaire autoriteiten beseft hoe omvangrijk, hoe diep en hoe moeilijk het legervraagstuk is, dat aan de militairen ter oplossing is gegeven.”

Met een enkele pennestreek wordt door den heer M. de ernst der breede schaar van mannen betwijfeld, die hun leven en streven gewijd hebben aan de belangen onzer defensie, dan wel hun bekrompenheid en onvermogen gedecreteerd. Mr. Marchant toont wel heel erg een vreemdeling in Jeruzalem te zijn. Het zou wenschelijk zijn, dat hij eenige jaren de cursussen volgde aan de Hoogere Krijgsschool over legervorming en organisatie, om alsdan zijn uitgesproken meening te kunnen herzien en althans met eenig oordeel des onderscheids het dwaze van zijne haastige beweringen te kunnen vatten.

Als lid der legercommissie moest hij eens moeite doen om bij den Directeur der Hoogere Krijgsschool inzage te verkrijgen van de vele waardevolle studiën van Nederlandsche officieren over onderwerpen, die met legervorming in verband staan. Wij zijn overtuigd, dat hij dan wel een lied op lageren toon zou zingen dan thans. Of hij moest eens trachten de archieven te kunnen raadplegen van de militaire autoriteiten, en daarna oprecht en zonder nevenbedoelingen erkennen of hij al dan niet in zijn thans op niets berustend oordeel zou kunnen volharden.

Hij zou dan stellig ontwaren dat het den militairen niet ontbrak „aan de beslistheid van geest, die de denkbeelden tot een klaar resultaat moet voeren”. Doch wat den militairen wel ontbrak, vooral in de laatste jaren, dat was de lust om zich in het politiek gedoe te mengen, dat van de uiterste linkerpartijen steeds en steeds weer op touw werd gezet om de weerbaarheid van het Nederlandsche volk te beperken en de persoonlijke lasten tot een minimum terug te brengen.

Intusschen is het merkwaardig en teekenend, dat juist van die zijde, onmiddellijk nadat het gevaar voor ons land zich openbaarde, werd aangedrongen op onverwijld grootere uitbreiding van het leger, alsof die uit den grond is te stampen. Teekenend ook dat men, zijn ongeduld niet kunnende bedwingen, den schuld van den onvoldoenden toestand wierp op de Regeering van heden en op de autoriteiten van gisteren, als om bij voorbaat dien van zichzelf af te wentelen. Tegen een dergelijke bronnenvergiftiging behoort protest te worden aangeteekend.

Men zou verwacht hebben, dat zij, die in werkelijkheid schuldig staan aan den onvoldoenden toestand van de Nederlandsche strijdkrachten met name de uiterste linker partijen, eerlijk hunne fouten zouden erkend hebben. Het heeft niet zoo mogen zijn. Wanneer in Augustus '14 ons land in den oorlog was meegesleept en het verloop daarvan was on-

gunstig geweest, dan zouden de Regeering en het Opperbevel het gelag in de oogen der natie hebben moeten betalen! Hoe menigmaal heb ik in militaire kringen, reeds jaren geleden, de verzuchting gehoord: als ons land van daag of morgen in oorlog gewikkeld mocht worden, zullen wij officieren met onzen eer en onzen dood hebben te boeten voor de jammerlijke wijze, waarop met onze levende strijdkrachten wordt omgesprongen.

Inderdaad zou het ons gegaan zijn als Frankrijk na Sedan. Toen is het gebleken, dat de meest vurige vaderlandsliefde en een schier onbeperkte offervaardigheid der natie niet in staat zijn bruikbare strijdkrachten als autochtonen te doen verrijzen. De groote inspanning van Gambetta en de zijnen om het jammerlijk verzuim goed te maken en in der haast een nieuwen weerstand te organiseeren is dan ook ten eenenmale mislukt. De advocaten te Tours zijn er niet in geslaagd het onheil van hun vaderland af te wenden, en vooral niet van af het oogenblik, dat zij zich mengden in het leiden der operatiën van uit Orleans en, uit volslagen onbekendheid met de aan een gezonde troepenleiding te stellen eischen, operatieve bevelen gaven, welke de kiem der nederlaag reeds bij hun ontstaan bevatten. Het is verre van ons aan Gambetta zijn onmacht te verwijten. Zijn onmiskenbare talenten, zijne buitengewone energie en gloeiende vaderlandsliefde verdienen aller oprechte bewondering. De oorzaken van het niet meer af te wenden onheil lagen niet bij hem of in zijnen arbeid. Terecht zegt de zoo bekende schrijver *Lehautcourt*, in zijn *Campagne du Nord*: „Au lendemain de Sedan, la France, loin de courber son front devant le vainqueur, avait tout tenté pour éviter le déchirement, dont elle était menacée. Tant de sang versé, tant de ruines accumulées sans résultat tangible prouvent que notre écrasement tenait à des causes multiples et profondes. Ce serait folie que de l'attribuer uniquement, aux fautes des gouvernements disparus. Nos défaites sont dues, avant tout, à l'affaiblissement des qualités guerrières de la nation, à son attachement exclusif pour tout ce qui est satisfaction de ses intérêts matériels. Une guerre ne s'improvise pas plus qu'une armée. Pour toutes deux, rien ne vaut les longs travaux, les patientes études du temps de paix. A défaut, il n'y a que confusion et impuissance.”

Worden de uitkomsten van de ernstige studiën der vakmannen met geringschatting ter zijde gelegd en wordt het oor geleend aan bijzondere partijbelangen of advocaten-fantaisieën, dan „il n'y aura que confusion et impuissance”. Frankrijk heeft de les van '70 ter harte genomen en dankt daaraan zijn roemvol heden; wij, helaas, hebben de gelegenheid om ons zacht te spiegelen aan een ander ongebruikt voorbij laten gaan. Goddank dat het lot ons gunstig is geweest en wij er thans heel anders voor staan dan twee jaar geleden en op dit oogenblik zelfs de komende dingen met gerustheid tegemoet kunnen gaan; doch, verdiend hebben wij het niet!

Mr. Marchant mag nu wel beweren, dat wie niet is gestudeerd

militair, betere kans zal hebben om zijn geest vrij te kunnen bewegen om aan het Nederlandsche leger een behoorlijke organisatie te geven; dat men, los van wetenschappelijke, als universeel geldende aangenomen militaire doctrine (?), aan de constructie van een nationale weermacht oneindig beter recht zal doen wedervaren, doch dat is een bewering, die op niets is gegrond en door niets kan worden gestaafd

Er zijn slechts enkele vakmannen, die in de oogen van den heer M. genade vinden. Een daarvan was Thomson, „een man met zulk een breeden blik, dat zijn vakkennis geen schade deed” (1). De schrijver is met zijn wissel op de nagedachtenis van Thomson niet erg gelukkig; hij had beter gedaan, die te laten rusten. Doch nu het streven van „dien grooten evolutionnist” op den voorgrond wordt gesteld, kunnen wij niet nalaten ons geheugen nog eens op te frisschen in zake Thomson's z. g. evolutie.

„Ik verklaar de zege onzer wapenen onbestaanbaar te achten, als dat leger ten strijde moet trekken op het oogenblik, dat de best geoefenden slechts 6 maanden in de kazerne hadden vertoefd.

Die uitspraak doe ik op grond mijner ervaring, en wanneer ik deze als maatstaf aanleg bij de beoordeeling van wat ons leger van militieplichtigen in den strijd voor de belangen van Koningin en Vaderland tegenover een Europeeschen vijand te wachten staat, dan besef ik het diep bedroevende van het feit, dat er personen gevonden worden, die de ontzettende verantwoordelijkheid 1) op zich durven te laden, om voor korten oefentijd propaganda te maken.

Het is voor mij onmogelijk aan te nemen, dat dezulken vermoeden wat het wezen des oorlogs zijn zal”.

Dit zijn Thomson's eigen woorden. De heer M. zal vermoedelijk zijn oogen niet gelooven, als hij ze leest. Bij herhaling, 't is bekend, heeft Thomson zich evenzoo beroepen op diezelfde oorlogservaring om bijna het tegenovergestelde te bewijzen.

Nu is het duidelijk, dat niemand zich zijn gansche leven kan binden aan het eenmaal door hem gesproken woord, ook al is het gevestigd op z. g. rijpe ervaring.

Doch de vraag kwam toch op, waardoor zulk een geweldige evolutie, als zich bij Thomson openbaarde, kon zijn veroorzaakt. Thomson heeft zijn nieuwe beginselen opgedaan in den wanhopigen strijd der Boeren tegen de Engelsche invasie in Oranje-Vrijstaat en Transvaal. Hij heeft van nabij die Boeren leeren kennen als mannen, wien het geenszins mangelde aan weerstandsvermogen, schietvaardigheid, persoonlijk moed, lichamelijke ontwikkeling, behendigheid en terreinkennis, gepaard aan een vurige vaderlandsfiede. Niettemin gingen zij smadelijk te gronde en kromden zij zich onder het juk van den overheerscher. Hun ontbraken tucht en samenhang. Het Boeren-volksleger was niet opgewassen zelfs tegen de slecht geoefende en kwalijk aangevoerde Engelsche legerscharen.

1) T h. spatieert zelf.

Ons gansche officierskorps heeft zich natuurlijk verbaasd, hoe het mogelijk was, dat iemand met zulk een ervaring in staat was plotseling de casaque om te draaien en zich op te werpen tot voorvechter van den meest korten dienstdtijd. En wanneer men dan aan Thomson vroeg om den kameraden de zegeningen zijner bekeering toch niet te onthouden en mede te deelen, waarop deze berustte, dan... bleef het antwoord uit. Het is toch niet voldoende uit te roepen, zooals hij deed in de kamerzitting van 21 Dec. 1906: „Daar heeft in mij zelf een proces gewoed, eer ik er toe kwam om dat, waarvan ik mijn levenstaak heb gemaakt, aan te tasten, dikwijls schijnbaar onmeedoogend”. Wij zullen de roerselen, die hem bewogen hebben om, tegen beter weten in, mede te werken aan de ontwrichting van onze strijdkrachten nu maar laten rusten. Mr. M. had dan ook beter gedaan ons den ophef over Thomson te sparen.

Na de autoriteiten, komen de beroepsofficieren aan de beurt. „Zij zijn, beweert Mr. Marchant, niet geoefend in eenvoudige strategie (sic) en niet gewend hun wil aan ondergeschikten op te leggen, niet bekwaam om het vertrouwen te wekken van hen, die zij hebben voor te gaan in het vuur, wat het gevolg is van de methode van opleiding. (Dat leert onze Indische krijgsgeschiedenis toch zeker niet!) De wijze, waarop de beroepskeuze geschiedt, geeft geen waarborg voor de liefde van dat beroep. De jonge luitenant kent veel wiskunde, kent goed zijn talen, is doorkneed in de krijgsgeschiedenis, doch of hij met menschen kan omgaan, of hij hun vertrouwen weet te winnen, hun zijn wil weet op te leggen, zijn gezag kan uitoefenen, hangt alles van het toeval. Naar zijn aanleg daarvoor is nimmer gevraagd! De eenzijdigheid der officieren is een karaktertrek van het korps. De officieren zijn te doctrinair, te vormelijk onderlegd, enz. enz.”

Op volkomen gelijke gronden zou Mr. M., om billijk te blijven, moeten beweren, dat de Duitsche, de Oostenrijksche, de Russische en de Fransche officieren evenmin berekend zijn voor hunne taak. Commentaren overbodig!

Wij zouden den heer M. wel eens willen vragen of hij meent, dat eenige inrichting van onderwijs in staat is vakmensen af te leveren, die volkomen geschikt zijn voor de practijk van hun beroep. Zou hij zijn leven toevertrouwen aan een medicus, die zoo kersversch de universiteit heeft verlaten? Behoeven de ingenieurs geen langdurige praktische ervaring alvorens berekend te zijn voor hunne taak? Welnu dan, dan moet men niet smalen op onzen jongen luitenant, op het oogenblik, waarop hij vol illusiën het leger ingaat. Het kan en mag de vraag niet zijn, wat men aan hem heeft, maar wel wat men met goede wil en toewijding, ook zijnerzijds, van hem kan maken.

Dat er, ondanks de veel meer praktische richting, die men in de laatste tientallen jaren is ingeslagen, nog wel wat ontbreekt aan de opleiding onzer aanstaande officieren, is juist, doch ook bekend. De re-

organisatie van het militaire onderwijs is met groote toewijding voorbereid door een Staatscommissie, die in 1913 haar uitgebreid rapport aan H. M. de Koningin heeft aangeboden. Daarin is, na ernstig onderzoek, aangegeven op welke betere wijze in de toekomst de onderwijsbelangen door de Regeering zouden kunnen worden behartigd.

Doch welke gebreken aan die opleiding mogen kleven, zoo somber als de heer M. die atmaalt, zijn zij in geen deele, En nu ware het voor den Volksvertegenwoordiger meer passend zijn invloed aan te wenden om er ter bevoegde plaats op aan te dringen, dat aan de gebleken tekortkomingen zoo spoedig mogelijk wordt tegemoet gekomen, dan er zich toe te bepalen op smalende wijze de officieren te pronk te stellen, ten spot van Neerlands volk, en dat in deze tijden, nu het leger in alle opzichten den steun der natie behoeft en daarop alleszins aanspraak heeft.

Trouwens Schr. overdrijft schromelijk en toont, dat hij allermint op de hoogte is van de opleidingsmethode om zulk een bitteren toon aan te slaan.

„Met het offensief, het defensief hoort en ziet men werken als met vaste begrippen en regelen, stelsels met lichtzijden en nadeelen.” Dit beweren is volkomen onjuist. Alleen reeds de leerboeken doorbladerend, zou hij hebben kunnen lezen, op schier elke bladzijde, waarom en hoe aanval en verdediging elkander steeds aanvullen of, somtijds zelfs plotseling afwisselen. Doch het zou ons te ver voeren op deze absurditeit — want dat is de bewering voor elken vakman — nader in te gaan.

„De Officieren hebben geen notie van snelvervoer, van verkenning in de lucht, van verveelvuldigde schootsverheid (?), van kunstmatige verlichting van het voorterrein en van de lucht, van het gebruik van de telefoon,” heet het. Zij worden gedrild, ingeëxerceerd op hypothetische casus-posities, zoodat hun geest zich niet meer vrij kan bewegen! Aanpassingsvaardigheid en soepelheid van geest missen zij ten eenemale. Zij vreezen de democratische strooming of maken die belachelijk.” Dan volgt nog het een en ander over het deksysteem in het leger, de onderdrukking van het initiatief, over gekunstelde eerbegrippen, waarbij den officieren in het voorbijgaan verweten wordt, dat zij er geen kaaiwerkersmanieren op nahouden en hunne grieven niet met hun „knuisten” afdoen. En zoo gaat het voort! Er volgt nog veel meer, doch met weerzin leggen wij het smaadschrift van Mr. Marchant uit de hand.

Laat ik hem opmerken, dat het algemeen ontwikkelend voorondericht, dat onze officieren hebben genoten, althans zij, die afkomstig zijn van de K. M. A., in geen deele achterstaat bij dat, waarop hijzelf zijn vakstudie heeft opgebouwd; dat het vakonderwijs, hetwelk daarop gedurende drie jaren gegeven wordt, in uitnemende handen is en volkomen op de hoogte van den tijd, en niet behoeft onder te doen voor dat van eenig ander leger.

Wij achten het gansch overbodig, dus onnoodig, dit nader te gaan

bewijzen, doch voelen ons geroepen een ernstig woord van protest te laten hooren over de wijze, waarop ons officierscorps door een afgevaardigde van het Nederlandsche volk wordt verguisd en gehoond, en vooral omdat onze oud-kameraden zelf thans hoogere belangen hebben te behartigen dan tegen Mr. Marchant in het strijdperk te treden. Moge het het leger bespaard blijven, dat staatslieden van het gehalte van Mr. Marchant worden aangewezen om de belangen van Nederlands levende strijdkrachten te verzorgen. Want het zal nimmer kunnen vergeten, waartoe Mr. M. in staat is geweest, toen de vijand voor de poort stond.

Wij zullen den heer Marchant niet volgen in zijne beschouwingen omtrent het volgens hem komende nationale volksleger. Wij weten nu dat de strijd over dat volksleger weder in aantocht is. Dat de schrijver dien aanbindt, in den droeven en moeilijken tijd, dien wij thans doorleven, en daarbij wellicht bij menig jong officier het vertrouwen zal schokken in zijn niet deskundige, verstompte superieuren is een slechte daad.

Toch vertrouwen wij, dat er slechts weinigen zullen inloopen. Het is zeer gemakkelijk aan een vinding het praedicaat nationaal te verleen en er de Nederlandsche vlag bovenop te zetten, doch het zal dan toch moeten worden uitgemaakt of zij aanspraak heeft op den zelf genomen adelsbrief, dan wel of het niet een valsche vlag is, die de lading dekt. Wij weten thans, wat wij onder het volksleger van Mr. Marchant hebben te verstaan, n.l. een leger, verkregen door algemeene dienstplicht, doch met een onvoldoend eerste verblijf onder de wapenen. Allen weerbaar, doch allen een klein beetje! En „nationaal” wordt zulk een weermacht genoemd, omdat haar invoering het volk in het gevlij zal komen, wijl zij de persoonlijke lasten beneden redelijke en voor de hand liggende grenzen beperkt.

En dat, terwijl Mr. M. zelf zegt:

„Wij kunnen niet volstaan met een mindere organisatie dan een groote mogenheid; wij moeten een volmaakter, een gemakkelijker te mobiliseeren instrument hebben dan eenige wereldmacht. Want hier zal het op het beslissende oogenblik voor voorbereiding en opbouw te laat wezen. Tegen dat wij beginnen, zullen we onder den voet geloopen zijn”.

Juist, zoo is het; een volmaakter instrument! En daarom waarschuwen wij met alle ernst er tegen mede te doen aan het politieke spel om een schijn van weermacht te bekomen, het volk te believen en den fiscus te omzeilen. Wij vreezen, dat, om schrijvers eigen woorden te gebruiken, de „poppenkasterij” des heeren Marchant al te gemakkelijk vat zal krijgen op de geesten, die vreemd staan tegenover het groote belang en nog steeds in de militaire taak niet hun eigen zaak kunnen zien.

Trouwens het stelsel van Mr. M. en de zijnen is gebaseerd op een toestand, die in een afzienbaren tijd niet zal worden verkregen. Het gaat uit van de praemisse, dat aan het gansche Nederlandsche volk in

zijn jeugd en in de jaren, onmiddellijk voorafgaande aan den dienstplichtigen leeftijd, op methodische wijze een harmonische lichaamsontwikkeling zal worden bijgebracht, welke de dienstvervulling onder de wapenen ten goede zal komen.

Zoover zijn wij thans nog niet, helaas! Hier er daar bloeit de sport op, die zich voornamelijk openbaart door wedstrijden zonder einde. Gemakkelijk is te constateeren, dat het gewoonlijk dezelfde categorie van personen is, die daaraan deelnemen, en dezelfde, die de prijzen uitloven. Dat de sport allerwege om zich zelfs wille beoefend wordt, is er nog ver van af, al kunnen wij dankbaar zijn, dat het ook hier te lande eindelijk begint te dagen. Aan gymnastiek en orde-oefeningen wordt intusschen, vooral ten platte lande, weinig zorg, zelfs weinig aandacht gewijd. Groot is het aantal gemeenten, dat, bij de verzorging van het lager onderwijs, vrijstelling weet te erlangen van het gymnastisch gedeelte daarvan.

Het bijzonder onderwijs is daarvan, zooals bekend is, vrijgesteld. Zeer sporadisch komen bij de inrichtingen voor bijzonder onderwijs de gymnastiek en de orde-oefeningen op het leerprogramma voor. Niet minder dan 98% der bijzondere onderwijsinrichtingen maken van de vrijheid, om de lichamelijke ontwikkeling harer leerlingen niet te ontwikkelen, gretig gebruik. Hier ligt nog een ruim veld braak voor den wetgever, als voor de hoogere en lagere autoriteiten, waaraan de behartiging der belangen van het lager en meer uitgebreid lager onderwijs is opgedragen.

De lichaamsontwikkeling van de Nederlandsche jongelingschap heeft ten doel het volk gezond en gelukkig te maken, doch behoort niet als middel gesteld te worden om den militairen oefentijd te verkorten, zooals de heer Verheij terecht opmerkte in de Kamerzitting van 11 December 1911. Zij zal de geschiktheid der dienstplichtigen voor het dragen der wapenen belangrijk verhoogen, doch zij kan geen surrogaat zijn voor de oefeningen in het militair dienstverband.

Deze zijn noodig om de mannen aan tucht, onvoorwaardelijke gehoorzaamheid en samenhoorigheid te gewennen. Men mag nu over aard en wezen van de tucht en de ondergeschiktheid debatteeren zoolang en zooveel men wil, de psyche van het kazerneleven — om dat mooie woord toch ook eens te gebruiken — hekelen, zooveel men durft, aan den eisch, dat een legermacht gewend is zich blindelings te onderwerpen aan de bevelen der gezaghebbenden, kan niet worden te kort gedaan; en het zich aanpassen aan die gewoonte kost tijd, meer tijd dan er nu voor beschikbaar is. Het geheim, waarom het Fransche leger van heden zijn tegenstander op zooveel eervoller wijze weet te weerstaan dan in de jaren 1870 en '71 wordt voor een groot deel opgehelderd, wanneer men kennis neemt van het voortreffelijk Règlement des manoeuvres de l'infanterie, waarmede het in 1914 te velde trok, en vooral van het gedeelte van het rapport justificatif, dat daaraan voorafgaat, en waarin gezegd wordt:

„L'expérience de toutes les guerres, les plus récentes comme celles du passé, prouve surabondamment que la bonne tenue des troupes pendant la phase critique de l'action exige de chacun des exécutants, non seulement une haute valeur morale et une vigueur à toute épreuve, mais encore la ferme volonté de se plier à la discipline la plus exacte et l'habitude d'obéir strictement, promptement et sûrement aux ordres des chefs. Cette discipline, fruit d'un dressage rigoureux et poussé à fond dans tous les details, est indispensable pour garantir l'action du commandement et la mise en oeuvre des moyens d'action de l'infanterie”.

Deze tucht is ontegenzeggelijk geheel wat anders dan de z g. voorwaardelijke gehoorzaamheid, die men van sommige zijden reeds meermalen heeft willen aanpreeken, als meer in overeenstemming met de psyche van de Nederlandsche natie. En wanneer bovengenoemd reglement dan later vervolgt en zegt:

„Il est certain que, pour faire progresser la section déployée en tirailleurs sur les terrains, battus par l'infanterie adverse, il faudra lui imposer une discipline, différente sans doute dans ses obligations, mais aussi stricte dans son essence que l'ancienne discipline du rang serré”, dan is het duidelijk, dat hier geëischt wordt een krijgstucht, die, gegrondvest op wederzijdsch vertrouwen en toewijding van gezaghebbenden en ondergeschikten, niet anders kan worden aangeleerd dan ten koste van ernstige inspanning, een groote mate van tact en veel tijd, waarbij vooral de buitenstaanders ne doivent pas mettre le doigt entre l'arbre et l'écorce. Dit laatste is toch op onverantwoordelijke wijze het geval, wanneer b.v. een lid van de Nederlandsche Volksvertegenwoordiging, zooals in de zitting van 21 December 1906 geschiedde, ten aanhoore van het gansche leger honend durft vragen, „of de krijgstucht soms met de kazernekost wordt ingeslikt en of die geleerd wordt door het verrichten van koeli-diensten voor een korporaal of onderofficier”. Op die onwaardige taal bleef het antwoord dan ook uit.

Bovenstaande zal, meenen wij, voldoende zijn om aan te toonen, dat het thans geen tijd is om den strijd over het volksleger aan te binden.

Wij hebben voorloopig niets anders noodig dan de wet Colijn rustig te laten doorwerken en, ten spoedigste, de invoering van algeheele kaderplicht. De Nederlandsche jongelingschap van goeden huize — d.w.z. uit de kringen, die van nature voor het geven van leiding in alle zaken zijn aangewezen, — die zich destijds door het viermaander-instituut, onzaliger nagedachtenis, aan hun voornaamste en eervolste staatsburgerplicht heeft weten te onttrekken, heeft het onverwacht aan den lijve gevoeld, wat het zeggen wil, door den minder intellectueele naar de grens te worden geleid. Velen zijn er in geslaagd nog gedurende de mobilisatie tot een rang te worden opgeleid, doch velen ook zien nog steeds de thans door hen begeerde plaats door anderen bezet. Dat moet in de toekomst niet meer kunnen voorkomen.

Hoe weinig het Mr. Marchant ernst is met zijn ideaal, blijkt wel daaruit, dat hij het bereiken ervan afhankelijk stelt van het voldoen

aan een bijkomstige voorwaarde, die met het stelsel niet anders als in een verwijderd verband staat. Immers dat bleek, toen hij in het zittingsjaar 1911/12 zeide: „Zoolang geen verkorting van het kazerneverblijf wordt voorgesteld, zijn wij over uitbreiding van het contingent niet te spreken”. De algemeene dienstplicht is alzoo zijn dekmantel om onze jonge menschen te onttrekken aan het militaire gezag.

Datzelfde bleek bij de behandeling van de wet Colijn; niemand van zijne partij verzette zich, toen de herhalingsoefeningen van de landweer werden teruggebracht tot 6 dagen!

„Waarom heeft de militaire leiding ten onzent zich steeds verzet tegen algemeene dienstplicht”, vraagt Mr. Marchant. En hij geeft zelf het antwoord, „omdat niet alles wat men noodig had, te krijgen was”.

Nooit hebben de militaire officieren zich verzet tegen vergroting van het contingent, integendeel er steeds voor geijverd, als ware het hun eigen zaak, en niet die der natie. Maar wel hebben zij protest aange-teekend, wanneer dat moest geschieden ten koste van den diensttijd, die toeh reeds zoo krap was toegemeten. Steeds hebben zij zich verzet, wanneer de Regeering, ter wille van den lieven vrede, het ging zoeken op bijwegen, zooals herhaaldelijk is geschied, b.v. door het viermaander-instituut, het kostbare en tot geen resultaten leidende militaire voor-onderricht, enz.

Moge voor het grootste deel der natie de zeer ernstige gevaren, die het vaderland geloopen heeft, voor de toekomst een vingerwijzing zijn, ernstig genoeg, dat de staatkundige partijen elkaar voortaan niet langer bij voorkeur ontmoeten en zich onderling meten bij de behandeling van de hoofdstukken VIII en VI der Staatsbegrooting. Laten zij hun strijd dan eens overbrengen naar een ander terrein, opdat althans de levensbelangen der natie niet meer door partijenschappen in het gedrang komen!

Juni 1916.

Dit opstel is door de redactie van de Vragen des Tijds opgehouden.

Gedachten over de africhting van het remontepaard.

„L'art doit toujours suivre la nature et ne jamais s'y opposer.”

Bij de africhting der remonten moet, wil men tot een rationeel gebruik van het paard komen, rekening worden gehouden met de lichamelijke ontwikkeling, met het verstandelijk vermogen en met de physiologie der beweging van het dier.

DE LICHAAMELIJKE ONTWIKKELING VAN HET PAARD.

Het paard is van natuur te gewillig om zonder aanleiding verzet te plegen. Buffon heeft dit in zijn schitterende stijl zoo juist weergegeven door van het paard te schrijven: „se livrant sans réserve, ne se refuse à rien, sert de toutes ses forces, s'excède et même meurt pour mieux obéir.”

Elk verzet van het paard heeft dan ook zijne oorzaak. Het opheffen van een verzet moet daarom beginnen met het opsporen van de oorzaak, die zoowel in het paard als in den ruiters kan gelegen zijn.

Een der oorzaken, die in het paard gelegen zijn, is de leeftijd waarop het paard in dressuur wordt genomen. La Guérinière schreef reeds: „La rébellion et l'indocilité des chevaux viennent de ce qu'on les monte trop jeune et qu'ils n'ont pas assez de forces. Le véritable âge pour dresser un cheval est six, sept et huit ans, selon le climat ou il est né.”

Op vijfjarigen leeftijd is het paard en vooral het bloedpaard niet voldoende gevormd om de vermoeienissen van eene africhting en vooral van eene snelle africhting te doorstaan. De bouw van het lichaam bereikt pas na dien leeftijd zijn vereischte vastheid. Voor dien tijd is de inwendige structuur der beenderen niet voltooid, zijn de pezen en gewrichten niet voldoende krachtig en is de wervelbrug niet sterk genoeg om den last van den ruiters te dragen of den impuls der achterbeenen naar de voorhand over te brengen. Ook is de verbinding tusschen wervelbrug, en schoudergordel, en tusschen wervelbrug en bekkenring niet verzekerd.

Bij paarden, welke vroegtijdig in africhting zijn genomen, neemt men dan ook verschillende gebreken aan de ledematen waar, die zij stellig door de africhting hebben verkregen. Bij meerdere jonge paarden van het Remonte depot te Leiden werd het begin van gebreken waargenomen, voor welke zij bij aankoop in Ierland stellig waren onderzocht en er van vrij bevonden.

Het spreekt van zelf, dat dergelijke gebreken niet plotseling ontstaan,

maar langzaam aan zich ontwikkelen tengevolge van stoornissen en beleedigingen in de weefsels. De omvang van deze stoornissen en beleedigingen zijn natuurlijk niet alleen afhankelijk van het gepleegd geweld maar ook van den weerstand der weefsels. Hoe krachtiger deze zijn, des te geringer zullen de gestelde eischen der africhting nadeelige gevolgen hebben, en des te minder zal de hinder zijn, die het paard bij de africhting ondervindt.

De vorm der onderdeelen van het lichaam — bijvoorbeeld het beenderen-~~stelsel~~ — en ook van het lichaam als geheel is het resultaat van de krachten, welke op het lichaam en zijn onderdeelen voortdurend inwerken. Eerst wanneer deze krachten elkaar opheffen verkeert het lichaam in spanningsevenwicht. Wij kunnen ons voorstellen, dat dit geschiedt in een punt, hetwelk gelegen is in de voorste helft van het lichaam.

Het ongezadelde, vrij staande dier verkeert in spanningsevenwicht.

Dit spanningsevenwicht wordt verbroken, zoodra de ruiter op den rug van het paard plaats neemt, omdat dan eene nieuwe kracht, gelijk aan het gewicht van den ruiter, loodrecht op het lichaam inwerkt. Om deze stoornis in het evenwicht te herstellen moeten andere krachten dezen nieuwen storenden factor opheffen.

Dit zou gemakkelijk geschieden, indien de ruiter binnen het bedoelde punt kon plaatsnemen. Dit is natuurlijk onmogelijk. Men kan zich echter voorstellen, dat het zwaartepunt van den ruiter zich bevindt loodrecht boven het zwaartepunt van het paard. In werkelijkheid valt het zwaartepunt van den ruiter iets achter dat van het paard, zoodat er in het lichaam van het paard een koppel ontstaat. De hinder, welke het paard door dit koppel ondervindt, is afhankelijk van de lengte van den arm van het koppel. Daarom zal het paard, om de hinder te verminderen, onbewust trachten den arm van het koppel te verkleinen tot nul. Dit gelukt het paard des te spoediger en des te gemakkelijker naar mate het krachtiger ontwikkeld is. Het buigt, evenals de mensch, die een zwaren last op den rug draagt, hoofd en hals en welft de wervelbrug. Wordt dit aan het paard belet, door bijvoorbeeld een te vaste hand van den ruiter, dan moet het dier zijn spanningsoverwicht herstellen door eene onnoodige inspanning van spieren, banden en gewrichten.

Het hoofd en de hals zijn de equilibrators van het lichaam. Zij regelen, zooals ook uit volgend staatje blijkt, de verdeling van het lichaams-gewicht over voor- en achterbeenen.

Niets drukt het paard meer dan eene vaste, onbuigzame hand van den ruiter. „La main du cavalier tue” zegt ergens een Fransch hippoloog. De Kolonel Maître is daarvan zoo overtuigd, dat hij in eene studie „Raids et épreuves de fond” tot het besluit komt: „Pour le cheval „de troupe comme pour le cheval de pur sang l'ennemi du train, de „la vitesse, c'est la main du cavalier” en de gebruikelijke manege-terminen: „Rêne droite, rêne gauche, serrez, desserrez les doigts” wil vervangen door „Jambe droite, jambe gauche, serrez, desserrez les jambes.”

Hier zij een plaats gegeven aan hetgeen Johan Warin, oud

		Hals onder een hoek van 45°.			Hoofd en hals hooger.			Hoofd en hals lager.		
		Voor-hand.	Achter-hand.	Vershil.	Voor-hand.	Achter-hand.	Vershil.	Voor-hand.	Achter-hand.	Vershil.
Het gemiddelde bij 11 paarden met <i>langen</i> hals bedraagt	K.G.	260	195	65	250	205	45	267	188	79
	0/0	57	43	14.0	54.9	45.1	9.8	58.9	41.1	17.8
Het gemiddelde bij 11 paarden met <i>korten</i> hals	K.G.	246	200	46	240	206	34	250	196	54
	0/0	55	45	15.0	53.8	46.2	7.6	56.0	44.0	12.0

„Garde d'honneur” ingedeeld bij het 3e Regiment Dragonders en later ze luitenant bij de Kurassiers, schrijft in zijne „Proeve wegens het dresseeren van Paarden voor de Kavallerij” (1818): „Daar het dus „hoogst noodzakelijk is, dat men die gevoeligheid in den mond van „het paard niet bederve, om niet de voornaamste van alle aides te „verliezen, zoo kan een kavallerist geen goed ruiter zijn, zonder eene „volmaakt zachte hand te hebben.”

Bij de africhting van het paard moet aan het bereiken van het spanningsevenwicht de grootste aandacht geschonken worden. Eerst wanneer dit is bereikt, mogen nieuwe eischen aan het dier worden gesteld. Eischt men een of ander vóór dat het paard zijn spanningsevenwicht onder den ruiter heeft verkregen, dan hindert men het paard en komt het dier tot verzet.

De tijd, die hiervoor schijnbaar verloren gaat, wordt bij latere oefeningen meer dan dubbel teruggewonnen en door het behoud van het paard beloond.

Een paard, dat met een langen teugel heeft leeren dragen en aan zijn last is vertrouwd geraakt, zal zonder eenig verzet alle „natuurlijke” wendingen en gangen uitvoeren. De commandant Dutilh heeft meermalen geschreven: „Voulez-vous un bon cheval de manège vite dressé en haute école et bien équilibré? Prenez un poulain sortant de l'entraînement. Voulez-vous avoir tous les déboires et tous les mécomptes? Commencer à travailler au manège un poulain sortant du pré (remonte depot). Un cheval est dressé lorsqu'il sait galopper trois kilomètres de suite sans changer de pied”. Een dergelijk paard heeft leeren dragen, heeft onder den ruiter zijn spanningsevenwicht bereikt, en is dus klaar om te kunnen uitvoeren, hetgeen de ruiter van hem verlangt. Bij het andere verwekt het gestoorde spanningsevenwicht een hinder, welke bij de minste eischen tot prikkelbaarheid en verzet leidt.

Alle zijgangen en wendingen zijn dan ook in de eerste maanden der africhting niet alleen ondoelmatig maar ook schadelijk voor het paard.

Men herinnere zich daarom bij de africhting steeds de woorden van den Franschen generaal L'Hotte: „Calme, droit et en avant”.

Uit bovenstaande blijkt dat voor eene rationeele africhting een krachtig ontwikkeld en gevormd paard noodzakelijk is. Ook uit een economisch oogpunt is dit noodzakelijk, daar de ondervinding heeft geleerd dat de africhting van jonge, nóg ongevormde paarden een vroegtijdig versleten zijn van deze dieren ten gevolge heeft.

In het boekje „Remontes françaises et étrangères” van Aureggio, leest men „Que d'excellents chevaux sont affaiblis ou prématurement ruinés en Afrique parce qu'on ne les a pas assez ménagés jusqu' à l'âge de 6 ans, comme le prescrivent les décisions ministerielles du 17 avril 1878”, en in „Le Journal des Sciences militaires” van 1887. „Bien choisi, ménagé, soigné et nourri, le cheval de guerre français, sagement attendu jusqu' à six ans, ménagé dans la septième année, est appelé à rendre en campagne tous les services prolongés qu'on peut attendre d'une bonne cavalerie.”

Verder schrijft de Curnieux: „Les chevaux qu'on attend jusqu' à sept ans rendraient encore d'excellents services jusqu' à vingt ans”.

In Frankrijk, waar men zich destijds niet hield aan het voorschrift, dat de paarden van 5 jaar moeten worden gespaard, en dat die van 6 jaar op manoeuvres niet mogen worden medegenomen, werden in 1885 op reform gesteld:

7.80	per	duizend	paarden	van	5	jaar,
26 50	”	”	”	”	6	”
48.20	”	”	”	”	7	”
64.58	”	”	”	”	8	”

Dit is dus een aanmerkelijk verlies aan paarden vóór dat deze de kracht van hun leven hebben bereikt. Ook de geweldige verliezen aan paarden der ruitery van het Napoleontische leger zijn bijna uitsluitend toe te schrijven aan het gebruik van te jonge paarden. In de „Correspondance” van Napoleon, van 15 September 1810 leest men „780 chevaux” (sterkte van een regiment zware ruitery) „ne fournissent pas plus de 700 chevaux devant l'ennemie: car, quoi qu'on fasse, il y a toujours bien 60 à 80 chevaux de la dernière remonte qui n'ont pas quatre ans”.

Maar, niet alleen ter wille van den onvolkomen lichaamsgroei, doch ook wegens den gezondheidstoestand, waarin de paarden voor dien tijd verkeerden, moeten de dieren tot minstens zeven jaar worden gespaard.

Een groot aantal paarden is in het derde en vierde levensjaar min of meer ziek geweest en daardoor gedurende langen tijd reconvalescent.

In de jaren 1903, 1904 en 1905 hebben van de paarden, die van half Mei tot Augustus in de weiden van Utrecht verbleven, 28, 33 en 32.4% geleden aan goedaardigen droes.

Onderstaande lijst geeft een overzicht van den ziekte-toestand van het Remonte-depot te Millingen in de eerste tien jaren van deze eeuw.

	Gemiddelde Sterkte.	Aantal zieken.	Inwendige Ziekten.	Ge-storven.	Ge-dood.	Ver-kocht.	Totaal Verlies.
1901 ¹⁾	460	639	31.— 0/0	3	—	1	4
1902	500	922	42.5 0/0	2	1	—	3
1903	511	728	27.5 0/0	3	2	4	9
1904	489	1388	75.— 0/0	8	4	1	13
1905	567	994	37.— 0/0	6	5	2	13
1906 ²⁾	568	2176	108.— 0/0	8	5	2	15
1907	625	1421	81.— 0/0	7	5	2	14
1908	671	869	56.— 0/0	8	1	3	12
1909	708	650	36.— 0/0	12	—	9	21
1910	723	507	32.5 0/0	13	3	6	21

Het blijkt hier duidelijk dat een groot deel der paarden, welke op vijfjarigen leeftijd in africhting worden genomen nog onder de reconvalescenten moeten worden gerekend. Te midden van hun groei, in de jaren dat de bouwstof voor hun lichaam rijkelijk moet worden aangevoerd, is hun stofwisseling ernstig verstoord geweest. Om dit te herstellen is tijd en rust noodig. Zoowel het een als het ander wordt, helaas, den dieren ten gevolge van de vroegtijdige en haastige dressuur niet gegund.

Resumeerende is het in belang van het behoud en der africhting der paarden, dat de africhting eenvoudig, langzaam en geleidelijk zijn en dat de dieren niet vóór hun zevende jaar in gebruik worden genomen.

HET VERSTANDELIJKE VERMOGEN VAN HET PAARD.

„La connaissance du naturel d'un cheval
est un des premiers fondemens de l'art de
le monter; et tout homme de cheval en doit
faire sa principale étude.”

„DE LA GUÉRINIÈRE, Ecole de cavalerie.”

Het verstandelijk vermogen van het paard is gering ontwikkeld. Wij weten dit uit onze directe waarnemingen en uit de ontledkunde der hersenen.

Het combinatievermogen van het paard is slecht, het herinneringsvermogen daarentegen zeer goed. Van de organen, die het dier in staat stellen, indrukken uit de omgeving op te nemen, zijn het gehoor en de reuk goed, het gezicht minder goed ontwikkeld. Het paard kan gemakkelijk reuk- en geluidsbeelden, daarentegen slecht gezichtbeelden in zijn geheugen vastleggen.

Het paard knoopt aan eene waarneming soms geheel andere gevolgen

1) 1 Januari 1905 tot 1 September 1905.

2) 1 September 1905 tot 31 December 1906.

vast en omgekeerd, kent de gevolgen soms aan geheel andere oorzaken toe, dan de mensch dit gewoonlijk pleegt te doen. Het is daarom voor eene rationeele africhting van het paard absoluut noodig, dat men zich verplaatse binnen de gedachtensfeer van het dier. Met andere woorden de ruiter moet alle gewaarwordingen met het dier doorleven.

In een vraaggesprek verklaarde een bekend dierentemmer van „Hagenbeck”, „dat de dressuur van wilde beesten moet beginnen met het „observeeren van het beest en het maken van gevolgtrekkingen uit „zijn gedrag.”

Omgekeerd moet de ruiter trachten zijne bedoelingen in een voor het paard begrijpelijken vorm mede te deelen, zoodat eene overeenkomst van begrippen tusschen man en dier kan ontstaan. De ruiter zal bijvoorbeeld niet beloonen en vooral niet straffen op een oogenblik, waarop aan het paard het verband tusschen het tevredenheidsbetoon of de afkeuring en de aanleiding tot de belooning of de bestraffing niet duidelijk is.

Iets, dat hiermede in onmiddellijk verband staat, is het vertrouwen van het dier in den ruiter. Om het vertrouwen van het dier te winnen en te behouden mag de ruiter niets van zijn paard verlangen, waarvan hij niet zeker weet dat het dier het kan volbrengen of waarvoor het dier geen voldoende oefening en voorbereiding heeft gehad. Het dier moet het bewustzijn worden gegeven, dat hetgeen zijn berijder van hem verlangt, mogelijk is. Zoo ook moet het weten, dat daar, waar zijn meester het heenleidt, het veilig kan heengaan, en dat hetgeen, waarvoor zijn meester het plaatst hem geen angst behoeft in te boezemen. Het paard moet dus geheel op den ruiter vertrouwen, zoodat de stem van dezen het geruststelt en aanmoedigt.

Hetgeen van het paard wordt verlangd, moet worden verkregen zonder verzet. Wordt het door het verzet heen met geweld van het paard afgedwongen, dan geschiedt de arbeid, welke door het paard wordt verricht, met onnoodig verlies van arbeidsvermogen en met overprikkeling van het zenuwstelsel.

Verzet brengt het paard in een opgewonden toestand. In dezen toestand is het waarnemingsvermogen van het paard aanmerkelijk verminderd, zoodat mededeelingen door teugel, zit, beenen of stem door het dier niet, half of verkeerd worden begrepen.

Het eerste werk van den ruiter bij een nerveus paard moet dan ook daarin bestaan, dat hij het dier tot rust en kalmte brengt. Eerst wanneer hij dit heeft bereikt kan hij opnieuw trachten, zijne bedoelingen aan het paard duidelijk te maken.

„Ne demander rien à un cheval s'il n'est calme,” roept ons generaal L'Hotte toe. Deze woorden moeten wij ter harte nemen, want alleen door zelfbeheersching is een rationeel gebruik van het paard mogelijk. „J'ai vu fort peu de cavaliers colères,” schrijft Newcastle, „l'emporter par leur passion au dessus du cheval, et l'entendement le plus

„faible étant toujours le plus passionné, le cheval doit l'emporter sur l'homme.”

In het kort, de ruiter moet zijn antropocentrisch idee verlaten en zich verplaatsen in den gedachten-gang van het paard.

DE PHYSIOLOGIE DER BEWEGING VAN HET PAARD.

Een uitvoerige uiteenzetting van de physiologie der beweging van het paard zou hier te ver voeren. Men moet zich daarom tevreden stellen met de aanduiding van begrippen, welke men in de leerboeken over de physiologie van mensch en dier vindt uiteengezet.

De vereenvoudiging van het skelet en het spierstelsel van het paard heeft noodzakelijk eene beperking en vereenvoudiging der bewegingen van dit dier ten gevolge gehad.

De ruimte waarin de voorbeenen zich bewegen is zeer begrensd. Zij ligt binnen een bepaalden sector en in een vertikaal vlak, dat evenwijdig is aan de as der beweging.

Wordt het voorbeen gestrekt naar voren gebracht, dan is op geringe hoogte reeds de kracht van twee vingers voldoende om het dier te beletten het been in zijn vroegeren stand terug te brengen. Hetzelfde is het geval, wanneer het been naar achteren wordt gebogen. Ook in deze houding kan het been met twee vingers in bedwang gehouden worden. Zoowel naar voren als naar achteren bevindt zich dus het been spoedig buiten de krachtsfeer zijner spieren.

De achterbeenen zijn, wat de zijdelingsche bewegingen betreft, in minder ongunstige verhouding dan de voorbeenen, doch ook van deze ledematen blijft de machtssfeer der spieren beperkt. Wij kunnen dit bij het beslaan der achterhoeven dagelijks waarnemen. Wanneer, bij het openkappen der nieten de hoefsmid de hoef op zijne knie plaatst; zoo ook, wanneer, deze, bij het afrukken van het ijzer, het achterbeen over zijn dij neemt, bevindt zich dit been buiten het gebied, waarin de spieren, hunne kracht kunnen doen gelden.

De vereenvoudiging van het spierstelsel der ledematen heeft nog andere gevolgen gehad, die op de beweging en op de stabiliteit van het paard van beperkenden invloed zijn.

Om dit eenigszins duidelijk te kunnen aanwijzen, is eene korte uiteenzetting van de physiologie van het staan en van de beweging hier onvermijdelijk.

Bij het staan ontvangt het bewustzijn inlichtingen van drie zintuigen: namelijk van het dieptegevoel, van het gezicht en van het evenwichtsorgaan, dat in het gehoorbeen zetelt. Het eerste is in verband met de vereenvoudiging der ledematen hier van belang. Het dieptegevoel ontvangt door druk, wrijving en rekking prikkels uit de oppervlakten der gewrichten en uit de aanhechtingen der banden, spieren en pezen. Bij iederen stand en bij iedere standsverandering gaan van hieruit prikkels

naar het centrale zenuwstelsel. Hier regelen deze met de indrukken, die langs het gezicht en uit het statisch orgaan de hersenen bereiken, het evenwicht.

Bij den mensch ontvangt het centrale zenuwstelsel uit den samengestelden, vlak geplaatsten voet eene hoeveelheid dieptegevoel-prikkels. Bij het paard daarentegen, waar de hoogst eenvoudige voet slechts met den top van den toon op den bodem steunt, is het dieptegevoel aanmerkelijk geringer ontwikkeld. Daarbij komt, dat door den hoornigen koker, die het onderste deel van den voet omgeeft, ook het tastvermogen zeer beperkt is. Het is begrijpelijk, dat zoowel het een als het ander van beduidenden invloed is op de stabiliteit en de motiliteit van het paard. Men kan daarom, reeds vóórdat daartoe pogingen zijn aangewend, met zekerheid zeggen, dat het nooit zal gelukken een paard op de voorbeenen of op één achterbeen te doen staan, hetgeen daarentegen bij eenen hond en eenen olifant betrekkelijk gemakkelijk gelukt.

Een ander orgaan van groote beteekenis voor de beweging, is het „cerebellum” (de kleine hersenen). Dank zij de vergelijkende onderzoekingen van den Nederlandschen ontleedkundige, Professor Bolk, hebben wij eenig inzicht gekregen in de beteekenis der verschillende onderdeelen van dit orgaan. In het kort samengevat zetelen in het „cerebellum” de regelende factoren der motiliteit. Iedere zone beheerscht een gedeelte der beweging en naar gelang de beteekenis dezer beweging voor het individu is dat hersenstuk min of meer ontwikkeld. De vorm van de kleine hersenen bij de verschillende dieren, is dus als het ware de afspiegeling der mogelijke bewegingen.

Het blijkt bij het paard, dat de zone, welke voor de regeling der samenwerking van de ledematen is bestemd, aanmerkelijk ontwikkeld is, terwijl de zone, die vóór het beheerschen der afzonderlijke bewegingen van ieder been is aangewezen, in vergelijking van hetgeen men bij mensch, aap en andere dieren ziet, zeer is gereduceerd.

Hetgeen in de praktijk wordt waargenomen, komt hiermede overeen. Er behoeven slechts enkele voorbeelden genoemd te worden.

Wanneer een paard met een der voorbeenen op den grond krabt, doet het deze beweging hokkend en stootend. Er ontbreekt een geleidelijk in elkaar overgaan van de opeenvolgende bewegingen. Dit is tengevolge van het niet coördineeren der spiercontracties. Dit gemis aan coördinatie is aanwezig bij de verschillende bewegingen, waarbij een der ledematen min of meer zelfstandig zich beweegt, bijv. bij schoolgangen. De werking der spieren van het eene been wordt beheerscht uit het andere. Zoodra beide voor- en achterbeenen aan de beweging deelnemen volgen de spiercontracties elkander harmonisch op. Er bestaat samenwerking, „synergie” tusschen de verschillende ledematen en wel in zoodanige mate, dat de afzonderlijke beweging van een der beenen zeer beperkt is.

Wij allen hebben dit gezien bij paarden, die trachten zich op de

achterbeenen voort te bewegen. De voorbeenen volgen hierbij de loopbeweging der achterbeenen.

Bij den mensch en bij de viervoetige dieren, die in boomen kunnen leven, bestaat eene groote onafhankelijkheid in het bewegen der verschillende ledematen. Toch is ook bij den mensch, niettegenstaande de groote zelfstandigheid der ledematen, nog „synergie” (samenwerking) der bewegingen aan te wijzen. Namelijk in de slingerbeweging met arm en been en in het trommelen met de vingers van beide handen tegelijk.

Uit de onderlinge groote afhankelijkheid der ledematen bij het loopen als ook uit het moeielijk wenden van het paard is af te leiden, dat het is aangewezen op het doen van eenvoudige bewegingen en het zich bewegen in rechte of weinig gebogen lijnen. Vandaar dat voor het paard niets „Naturwidriger” is dan het maken van zijgangen en korte wendingen.

Alles samenvattende, leidt de studie der physiologie der beweging tot het besluit, dat bij de africhting der paarden de gangen hoogst eenvoudig moeten blijven.

De Groote Europeesche Krijg

van 1914—1916.

(Afgesloten 25 Augustus.)

WESTFRONT.

In de afgelopen maand zetten de geallieerden het sedert begin Juli tusschen Ancre en Somme begonnen offensief voort op dezelfde methodische wijze, waarop het was ingeleid. Alles wijst op het streven geen aanvallen te doen, wanneer men niet te voren overtuigd is ook in staat te zullen zijn het gewonnen terrein te kunnen behouden. Na elken met succes bekroonden aanval volgt eene periode van betrekkelijke kalmte waarin de aanvaller zijn tijd benut om het gewonnen terrein te versterken tegen te verwachten tegenaanvallen en het door plaatselijke aanvallen te rectificeeren. Intusschen bereidt de artillerie weer den eerstvolgenden grooten stoot voor. Den verdediger ziet men zijne beproefde tactiek volgen van voortdurende tegenaanvallen.

Zoo zien wij in het afgelopen tijdvak aanvallen op grooten schaal van de Fransche en Engelsche troepen op:

31 Juli tusschen het Delville-bosch en de Somme, met als resultaat terreinwinst tot ten Oosten van de spoorlijn Combles—Cléry, waarachter de Duitschers zich hadden versterkt; verder tot Oostelijk van de Watrelot-hoeve, het Troncs-bosch en de Maltzorn-hoeve.

11 en 12 Augustus, waarbij de Franschen de Duitschers verdrijven van het plateau van Maurepas, de Engelschen \pm 400 M. terreinwinst boeken ten Noorden van Bazentin-le-Petit en ten N. W. van Pozières.

18 Augustus aanval over \pm 20 K.M. frontbreedte tusschen Ovillers en Cléry waardoor de Franschen in het bezit komen van een groot gedeelte van Maurepas, loopgraven ten Z. O. van dat dorp en hunne stellingen tusschen Maurepas en de Somme nog wat vooruit brengen. De Engelschen winnen terrein in de richting van Guinchy en Guillemont, bezetten den W. rand van Guillemont en nemen de voorste Deutsche linies ten Z. van Martinpuich.

25 Augustus tusschen Thiepval en de Somme, met als resultaat vermeerstering van de rest van het dorp Maurepas, terreinwinst tusschen Longueval en het Delville-bosch en vermeerstering van Duitse loopgraven ten N. van Ovillers.

Bij het afsluiten van dit verslag loopt op dit stellingsgedeelte de voorste linie der Fransch-Engelsche troepen van den Oostrand van

Soyecourt over Déniecourt—W. van Barleux—Biaches—Monacu-hoeve—O. om Maurepas—W. om Guillemont—W. van Guinchy—N. langs Delville-bosch—Z. langs Martinpuich en Courcelette—du Mouquet-hoeve—Z. langs Thiepval. (Schets 1).

Van de overige frontgedeelten in Frankrijk verdient het meest onze aandacht dat bij Verdun, waar het den Franschen gaandeweg gelukte den Duitschers het initiatief te ontnemen, het dorp Fleury te hernemen en eenig terrein te herwinnen tuschen Thiaumont en Fleury en be-noorden Chapelle—St. Fine.

Na herhaaldelijk in andere handen te zijn overgegaan bleef vanaf 9 Augustus het werk Thiaumont in het bezit der Duitschers. Pogingen hunnerzijds om ook Fleury te heroveren bleven vruchteloos.

De gevechten om heuvel 304 op den linker Maasoever brachten geen wijziging in den toestand. Overigens beperkte zich de actie in Frankrijk tot bombardementen door vliegtuigen van belangrijke verzamelaatsen, stations enz., artillerieduels en plaatselijke gevechten van ondergeschikte beteekenis. Daaronder noemen wij o. a. Duitsche pogingen om bij ver-rassing de Fransche stellingen te nemen O. van Pont à Mousson (5 Aug.) en ten N. W. van Altkirch (10 Aug.); verder tusschen Yperen en Comines, bij Neuville—St. Vaast, bij Hulluch en ten W. van Albert.

OOSTFRONT.

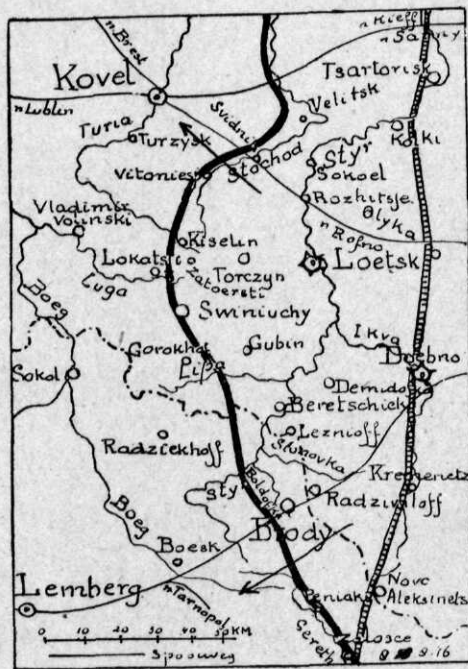
Op het geheele Oostfront is sedert de afsluiting van het vorig ver-slag verwoed gestreden, waarbij het den Russen wederom gelukt op verschillende punten belangrijk terrein te winnen. Ter verkrijging van meer éénheid in de leiding en het gebruik van de verschillende leger-groepen der centralen worden deze op 2 Augustus alle gesteld onder het opperbevel van maarschalk von Hindenburg, terwijl verder ter versterking der Oostenrijksch-Duitsche troepen vanaf 12 Augustus op grooten schaal Turksche contingenten naar Rusland worden over-gebracht. Gaan wij van Noord naar Zuid den gang der gebeurtenissen op het Russische front na, dan zien wij benoorden Pinsk evenals in het vorig tijdperk, niettegenstaande de talrijke van weerszijden gedane aanvalspogingen, weinig wijziging komen in den toestand. Alleen ge-lukt het den Russen op 19 Augustus zich meester te maken van een gedeelte der stellingen ten Westen van het Nobel-meer.

In Wolhynië weten de Russen onder commando van Generaal Broe-silof door een offensief op 28, 29 en 30 Juli op het front spoorweg Kowel—Rojitsjie (benoorden Luck) tot Brody de Duitsche linie bij Trysten binnen te dringen en den vijand te noodzaken zijn troepen uit de naar het Oosten vooruitspringende bocht van de Stochod terug te nemen. Verder worden de bewesten Luck opgestelde troepen met zware verliezen aan menschen en materieel teruggedrongen en wordt in het Zuiden, in Gallicië, de stad Brody door de Russen bezet. (Schets 2.)

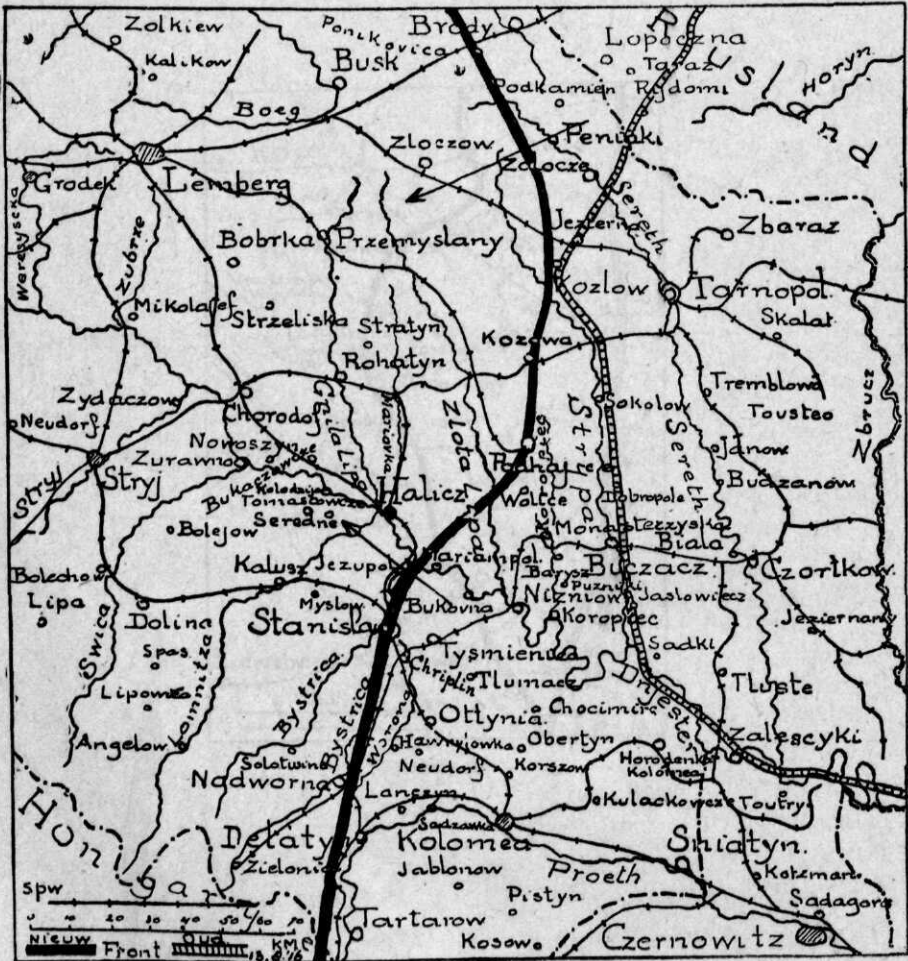
Dank zij den fellen tegenstand van den vijand gelukt het den Russen in de volgende weken nog slechts geringe vorderingen op dit gedeelte

Schets I.

Schets 2.

Schets 3.

te maken, waarvan de voornaamste zijn: de bezetting op 4 Augustus van de hoogten bij Liorbesjof en van het dorp Rudka Myrinska op den linker Stochod-oever, van de vijandelijke stelling bij Sarecze (Stochod) op 7 Augustus van Tobody (aan de Stochod) op 19 Augustus. Verder winnen de Russen ten Z. van Brody nog eenig terrein, en rukken zij op 5 Augustus bij Pieniaki en Czistopady over de Sereth.

Op het Gallicische front, zich uitstrekkende over een afstand van \pm 180 mijl van Berestecksko tot Delatyn, zijn in de afgelopen maand voor de Russen de grootste successen te boeken: na op 6 Augustus bij en N.W. van Salocze over de Sereth te zijn getrokken, bezetten zij de dorpen Zoiglim, Ratisohe, Czistopady, Mendzigoery, Guidawa en Zalocze, zoomede de geheele daartusschen liggende heuvelreeks. Den volgenden dag werpen zij ten Zuiden van den Dnjester den vijand terug uit de linie Tlumacz—Ottynia, nemen Tlumacz en het terrein beoosten die plaats en den Dnjester, zoomede een reeks hoogten Z.W. van Tlumacz tot aan den spoorweg Kolomea—Stanislau.

Den vijand krachtig vervolgende vallen hem reeds op den roden d.a.v. de belangrijke spoorwegknooppunten Stanislau en Delatyn in handen. Benoorden den Dnjester bereiken de Russen den 12den Augustus het terrein tusschen Zlota Lipa en Koropiec en bevinden zij zich op den 14den d.a.v. in het Noorden: bewesten de Strypa, in het middenvak: tusschen Koropiec en Zlota Lipa en in het Zuiden: op de hoogten tusschen de Guila Lipa en den spoorweg Delatyn—Stanislau. (Schets 3.)

Sedert dien datum tot aan de afsluiting van dit verslag ondergaat deze toestand geen noemenswaardige wijziging.

In de Karpathen-streek zijn de Russen minder fortuinlijk. Een krachtig offensief van aartshertog K a r e l doet hen begin Augustus eenig terrein verliezen bij Kopilas ten Z. van Jablonica en bij Tatorow en terugdringen uit de passen in het gebergte aan den bovenloop van de Bialy Czeremosz (Z.W. van Kutj).

Intusschen gelukt het den Russen op 13 Augustus den voortgang der Oostenrijkers bij Worochta (Z.W. van Kolomea) en Jablonitza (Z.W. van Snyatin) tot staan te brengen en ze te doen terugvallen op den Tartaren-pas. Op 22 Augustus zijn de Russen weer in het bezit van Jablonitza, Voronenka en de hoogte ten Z. van Stepanski (W. van het dal der Czarny Czeremosz).

ZUIDFRONT.

Na de in het vorig verslag vermelde herovering van den Me Cimone op 24 Juli, waardoor den Oostenrijkers het laatste punt was ontnomen van waaraf zij inzicht hadden in de Italiaansche vlakte, krijgen de verichtingen der Italianen op het Westelijk en Noordelijk gedeelte van hun front meer een demonstratief karakter, terwijl op het Oostfront hun aanvallen in kracht geleidelijk toenemen. Na eene allerhevigste beschieting van 4—6 Augustus van de bruggenhoofden bij Tolmein en

Görz en van de hoogvlakte van Doberdo (schets 4), ontketent zich een aanval, die den 8sten Augustus de Italianen in het bezit stelt van den Me San Michele en den Me Sabotino (de sleutelpunten op dit gedeelte van de Oostenrijksche stelling) en van het zoo lang begeerde bruggenhoofd van Görz. De eerstvolgende dagen worden de op den rechter Isonzo-oever teruggetrokken Oostenrijkers nog verder teruggedrongen en bezetten de Italianen de lijn op bijgaand schetsje aangegeven. Na medio Augustus nog bevochten terreinwinst W van Sagrado en Pecinka (O. van Görz), luwt de actie bij Görz en houden de Italianen zich bezig met het versterken van het gewonnen terrein.

Op de andere frontgedeelten blijven bij beide partijen plaatselijke aanvallen aan de orde van den dag. Zoo weten de Italianen op 24 Augustus zich meester te maken van hoogte 2354 ten Z. van den Cima die Cece (bovenloop Fosernica-dal) en van de Oostenrijksche versterkingen langs de steile hellingen van den Me Cauriol en de Ca Cupola (Fassaner Alpen).

De Oostenrijkers van hun kant houden in het Oostelijk en Z.O.lijk van Görz gelegen gebergte tal van sterke stellingen bezet, die de Italianen zullen moeten nemen, alvorens er aan te kunnen denken op te rukken in de richting van Triëst en binden door hun voortdurende aanvallen op de andere frontgedeelten aanzienlijke troepen van de Italianen.

Overigens gelukt het hun met die aanvallen alleen den Italiaanschen voortgang te vertragen. Zelf behalen zij nergens meer eenige noemenswaardige terreinwinst. Zoo hadden o. a. medio Augustus gelijktijdig aanvallen van Oostenrijkschen kant plaats op den Me Piano (Reinz-dal), den Punto Farama (Rio Felison Boite), Me Columbara (hoogvlakte Asiago), Me Cimone (Astico), Me Seluggio (Posina). Al deze aanvallen mislukten.

Verder werden meerdere vliegeraanvallen gedaan, waarbij herhaaldelijk Venetië tot doel wordt genomen.

DE OVERIGE OPERATIETOONEELEN.

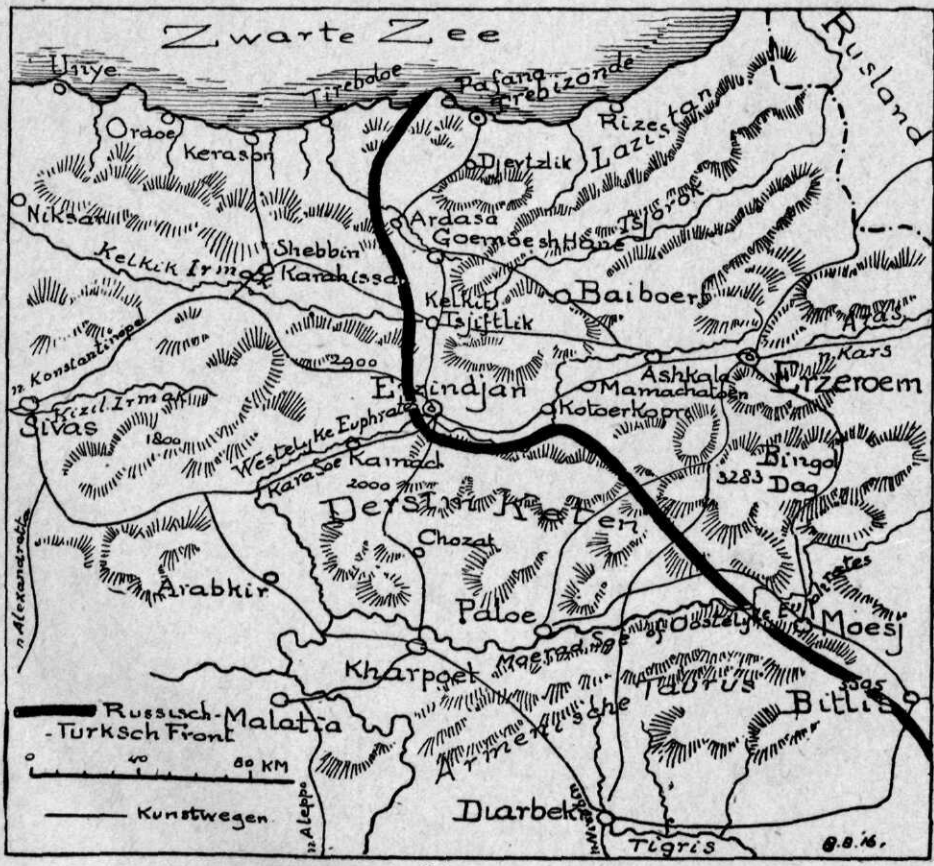
In Noordelijk Armenië gelukt het den Russen eind Juli Erzindjan, Baiboert en Gumusskame te bezetten, terwijl zij medio Augustus de Turken verder tot wijken noodzaken tusschen de wegen naar Siwas en Kemah.

Bij Ognott weten zij begin Augustus de Turken uit de vooruitspringende punt hunner stellingen tusschen Motsj en Mamahatoen terug te drijven en door te dringen tot voorbij Karpoet (N.W. Diabekr). Intusschen gaan dezen een week later op groote schaal tot het offensief over in de streek tusschen Bitlis en Ognott met het resultaat, dat Bitlis, Moesj en het terrein benoorden laatsgenoemde plaats tot aan de Moerad Soe (O. Euphraat) hun weder in handen vallen.

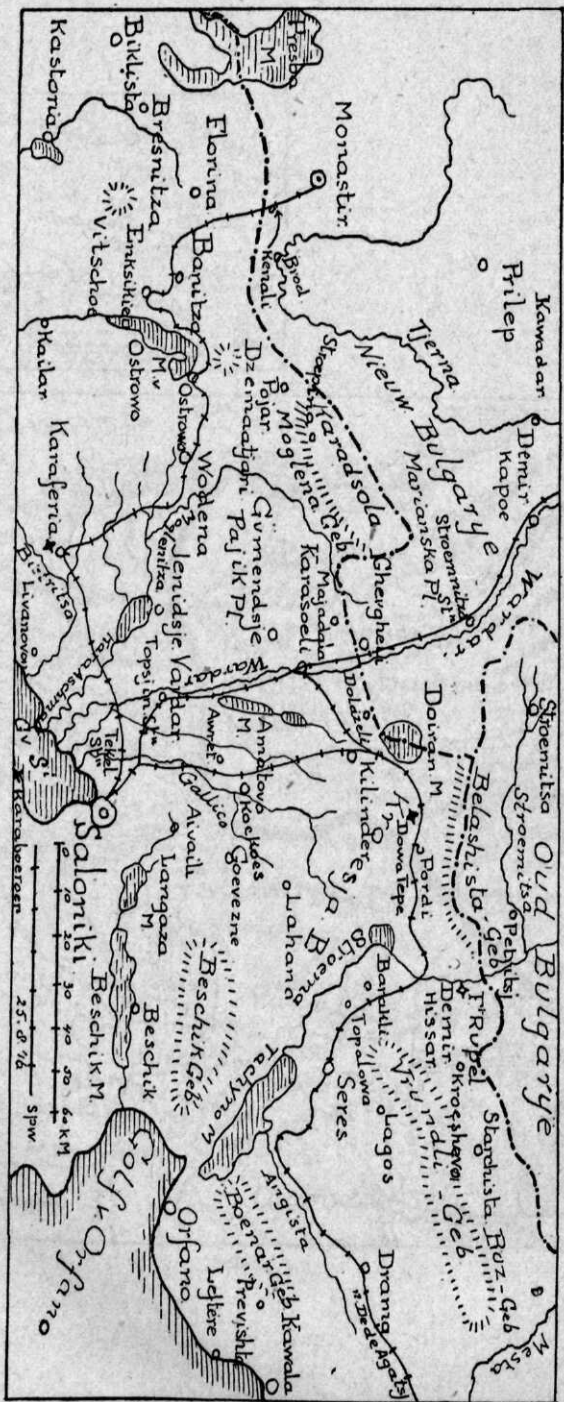
Intusschen is ook hun succes niet blijvend, want in de tweede helft van Augustus dringen de Russen weer voorwaarts langs den Westelijken

Schets 4.

Schets 5.

Scheit 6.

oever van het Wan-meer, en verslaan de 4e Turksche divisie, die in de richting Diabekr terug moet gaan. (Schets 5.)

Zooals wij in het vorig verslag zagen, waren de aanvankelijk tot Revendusa doorgedrongen Turken eind Juli door de Turken genoodzaakt over de Turksch-Perzische grens terug te trekken. Aanvankelijk gelukte het hun bij Sakia de achtervolging der Turken tot staan te brengen en zelfs weer enkele voordeelen te behalen. Op 18 Augustus worden zij echter opnieuw verslagen en moeten op Soedsjboelak en Gesenoe terugtrekken.

Ook de Russische Bagdad-colonne blijft negatieve successen boeken. Allengs ziet zij zich door de in 3 colonnes over *a.* Hadjiabad en Nadorabad, *b.* Z. van den straatweg Kermandsjah—Hamadan en *c.* in de richting van Marosj oprukkende Turken op 11 Augustus teruggedrongen uit eene stelling W. van Kenkaver en moeten zij de volgende dagen Hamadan en de geheele hoogvlakte van Hamadan ontruimen.

Eene door de Turken op touw gezette onderneming tegen het Suezkanaal heeft het volgende verloop:

Op 3 Augustus vallen ± 14.000 Turken bij Romani (O. van het Suezkanaal) de Engelsche stelling aan in front en op de Z. flank over eene breedte van ± 8 mijl. Door een tegenaanval der Engelschen eindigt het gevecht met een overhaasten terugtocht der Turken, die worden achtervolgd tot bij Koha Ochratina en Birelabd (± 50 mijl van het Kanaal).

Uit Mesopotamië valt alleen melding te maken van eene mislukte poging der Engelschen op 17 Augustus om de Turksche afdeelingen bij Nassirieh aan te vallen.

Toen na een langdurig tijdperk van betrekkelijke rust de geallieerden in het begin van verslagmaand overgingen tot diverse offensieve ondernemingen op kleine schaal (25 K.M. N. van Wodena en O. van Pojar op 25 Juli; bij Dolseli op 8 Augustus; bezetting Doiran op 12 Augustus), meenden sommigen hierin eene aanduiding te zien, dat het reeds zoo lang en zoo luide door de pers aangekondigde groote offensief der geallieerden in den Balkan binnen zeer korten tijd zou beginnen. Evenals reeds zoo vele malen te voren moesten deze echter ook nu de wrange vruchten plukken van de ontijdige openbaarmaking van plannen door de pers en was het de tegenstander, die zich haastte het initiatief te nemen voor den aanval en de strategisch gewichtigste punten op Grieksch territorium te bezetten, vóórdat de geallieerden nog slechts een begin van uitvoering hadden gekregen. Op 18 Augustus begint de groote strategische opmarsch der Duitschers en Oostenrijkers uit 3 richtingen nl. uit het N., N.W. en het N.O. naar Saloniki. (Schets 6.)

In het Westen worden de Serven na een mislukten aanval op het

front tusschen de meren van Ostrowo en Prespa teruggeslagen tot voorbij Florina, dat den Bulgaren in handen valt. De eerstvolgende dagen bezetten zij achtereenvolgens Biklista (Z. van het Prespa-meer), Baniko, de bergstelling op den Ham-Malkanits, Kastoria en den berg Vitschoe; verder overschrijden zij het Moglena-gebergte, bezetten den bergtop Dzemaatjeri en rukken op naar het dal van de Moglenitza.

In het Noorden beperkt zich de actie tot een tegengang van de door de Entente beproefde aanvalspogingen bij het meer van Doiran.

Uit het N.O. daarentegen wordt met kracht opgedrongen en bezetten de Bulgaren na verdrijving der in de nabijheid opgestelde Engelschen en Franschen de stad Demir Hissar, Seres, het terrein op den linker-oever van de Stroema tusschen het Tachino-meer en Boetkowa, den kam van de Smynica Planina (beoosten Seres), het station Augista (bezuiden Drama) en het spoorwegvak Oksjilar—Boek—Drama—Augista—Seres—Demir Hasar. Verder versterken zij zich in de plaatsen Hasnatar, Barakkli, Joema, Koemli-hissar, Todezoro, Novolyen, Jenikeui, Karajakeni-Bala, Hirstian en Kamila, alle gelegen op den linker Stroema-oever.

De geallieerden, blijkbaar niet voorbereid op deze rolsverwisseling, zien zich gedwongen al dit terrein zonder noemenswaardigen tegenstand prijs te geven, terwijl de op hun aandrang gedemobiliseerde Grieken eene absoluut passieve houding blijven aannemen.

Intusschen begint het Grieksche volk die lijdelijke rol moede te worden en is de mogelijkheid niet uitgesloten, dat de Wenizelisten, indien Roemenië er toe mocht besluiten de zijde der entente te kiezen, zullen weten door te drijven, dat ook Griekenland zijn zwaard ter beschikking der geallieerden zal stellen.

Ook zijn er aanwijzingen, dat de geallieerden bij Saloniki van Italiaanschen en Russischen kant zullen worden versterkt, zoodat het spel voor de Bulgaren en Duitschers nog niet gewonnen is, al hebben zij zich door het nemen van het initiatief ook het bezit van krachtige troeven weten te verzekeren.

Ten aanzien van den opstand in Arabië meldt een bericht uit Turkschen bron, dat begin Augustus de aanhangers van den gewezen emir Hoesseim verjaagd zijn uit hun verzekeringen in Asjar (een pas 80 K.M. bezuiden Medina) waarna zij zich meerendeels in de woestijn terugtrokken of naar hun haardsteden terugkeerden. Sjeich Achmed el Mansoer onderwierp zich.

In Duitsch Oost-Afrika trok generaal Van Deventer met zijne hoofdmacht langs 3 wegen op tegen den centralen spoorweg, terwijl een kleinere colonne in Westelijke richting en eene andere tusschen de Ngaru-heuvels en de kust het terrein van vijanden moest zuiveren.

Op den middelsten marschweg viel den Engelschen een Duitsch kamp in handen; op den Oostelijksten moest de vijand, na eerst hardnekkig te hebben stand gehouden bij Malangali (tusschen Neu Langenburg

en Iringa), ten slotte de vlucht nemen. De gouverneur van Neu Langenburg werd gevangen genomen. Den 29sten Juli bezetten de Engelschen Dodoma en begin Augustus bereikten zij den centralen spoorweg bij Kilimatinde, Dodoma en Kikombo. De vijand werd vervolgd in de richting van Mpapja.

In de Ngurubergen hadden de Duitschers sterke stellingen bezet aan de Lukigura-rivier bij de waterplassen op de Tschung-heuvels. Na een verwoed gevecht werden zij door de troepen van Generaal Van Deventer daaruit verdreven. Verder naar het Oosten oprukkende werd den Duitschers opnieuw eene nederlaag toegebracht bij het Station Kidete (aan den centralen spoorweg) en werd de vervolging in de richting van Kilossa voortgezet.

Verder naar het Oosten naderen de Britten ondersteund door het vuur hunner vloot Dar-es-Salam. Het kuststation Bagamassa werd den 15^{den} Augustus door de Engelsche vloot bezet.

Overigens valt uit het tijdvak 25 Juli—25 Augustus melding te maken van de zeer talrijke Zeppelin-aanvallen op Engeland en van het uitvaren van een sterk Duitsch eskader in de Noordzee op 19 Augustus. Over het algemeen schijnen de met de luchtaanvallen op Engeland bereikte resultaten niet belangrijk te zijn; in ieder geval missen zij tot dusverre elke beteekenis voor de eindbeslissing van den oorlog.

De uitgevaren Deutsche schepen trokken terug naar hunne havens, nadat zij door een torpedoaanval van het hun tegemoet gekomen Engelsche eskader 2 lichte kruisers, nl. de Nottingham en de Falmouth in den grond hadden geboord.

Eén hunner slagschepen werd echter zwaar beschadigd, terwijl een duikboot door de Engelschen werd geramd, maar niet zoo ernstig of zij konden nog in behouden haven terugkeeren.

d'A.

Militair politiek Maandoverzicht.

(Afgesloten 26 Augustus.)

NEDERLAND. De Minister van Buitenlandsche Zaken heeft op eene desbetreffende vraag medegedeeld, dat onmiddellijk van regeeringswege geprotesteerd is tegen het in beslag nemen der Nederlandsche visscherschepen. Door particuliere besprekingen van de reedersvereenigingen hoopt men tot een gunstig resultaat te komen. Met een onderhands aanbod van schadevergoeding is deze voor ons in 't bijzonder nationale zaak natuurlijk niet op te lossen; daarmede zou men van Engelsche zijde het onrechtmatige van zulk een optreden erkennen.

Op eene, den 29 Juli j.l. te Amsterdam gehouden vergadering is opgericht de Nederlandsche afdeeling van den Bond van Neutrale Landen, gesticht door Louis Macon, burger van Genève, directeur van de Correspondance Helvétique, eere-voorzitter Theodore Roosevelt, oud-president der Vereenigde Staten van Amerika.

Evenals in andere neutrale landen hebben ook in Nederland op 1 Augustus betoogingen tegen den oorlog plaats gehad.

De heer G. J. Staal, secretaris-generaal bij het departement van koloniën is benoemd tot gouverneur van Suriname.

DUITSCHLAND. Veldmaarschalk von Hindenburg is benoemd tot opperbevelhebber van alle Duitsche en Oostenrijksche legers van af de Golf van Riga tot ten Noorden van Tarnopol. De legers ten Zuiden van Tarnopol tot aan de Roemeensche grens staan onder bevel van Aartshertog Karel Frans Jozef.

In tal van Duitsche plaatsen zijn op 1 Aug. j.l. door het Nationale Comité vergaderingen belegd.

Prins Wedel is einde Juli naar Kopenhagen en Stockholm vertrokken.

De volgende verklaring is door het Comité met algemeene stemmen goedgekeurd:

„Het Comité acht het zijn taak, den geest van vertrouwen in het vaderland aan te wakkeren en zodoende den geest der troepen te velde te sterken. Het beschouwt het mitsdien als zijn vaderlandschen plicht, front te maken tegen elk streven, dat met miskennis van den ernst der tijden de voor de overwinning noodzakelijke eendracht in gevaar tracht te brengen. Het devies van het Comité is: eensgezindheid binnen de grenzen, vastberadenheid naar buiten. In dezen zin zal het Comité, als het tijdstip daarvoor is aangebroken, in vertrouwen op onze militaire en politieke prestaties zijne krachten inspannen voor een

vrede, die onze offers beloont en waarborgen van duurzaamheid geeft.”

De rector van de Berlijnsche universiteit heeft met enkele andere professoren een oproep verspreid om den oorlog vol te houden.

De 2de Prisenordnung van 30 Aug. 1909 is als représaillemaatregel tegen de Engelschen gewijzigd voor den duur van den huidige oorlog. De verordening behelst nieuwe lijsten van absolute en voorwaardelijke contrabande, zoowel als nieuwe lijsten van vrije goederen, en nieuwe bepalingen omtrent gevallen, waarin de vijandelijke bestemming wordt aangenomen te bestaan.

De Deutsche pers uitte zich in de afgelopen maand eenigszins ongerust over de houding van Roemenië.

Het doodvonnis van den gezagvoerder van de Brussels, dat 27 Juli te Brugge voltrokken is, heeft in Engeland tot heftige uitingen van afschuw aanleiding gegeven. Kapitein Fryatt werd er van beschuldigd, dat hij op 28 Maart 1915 getracht heeft een onderzeeboot te rammen. Dit optreden, dat van uit een Engelsch oogpunt als zelfverdediging wordt gerechtvaardigd, wordt door de Duitschers als eene vrijbuiters handeling gebrandmerkt.

De Keizerlijke brieven van 31 Juli geven weinig uiting aan hoop op een spoedigen vrede.

De berichten over een minder goede oogst (zie vorig verslag) worden tegengesproken. Toch blijven verschillende berichten erop duiden, dat nog niet alles naar wensch gaat op het gebied der levensmiddelenvoorziening. Door de hooge maximumprijzen der vroege aardappelen b. v. zouden deze zoo vroeg gerooid zijn, dat de quantiteit zeer is tegengevallen.

Officieel wordt medegedeeld, dat zelfs met een misoogst in 1917 de voeding van mensch en dier tot 1918 verzekerd is.

1 September worden alle voorraden levensmiddelen van regeeringswege weer opgenomen.

De Deutsche regeering zal schadevergoeding betalen voor het torpedeeren van de „Rijndijk”.

Men brengt de besprekingen van den Rijkskanselier te Weenen in verband met de regeling van de Poolsche kwestie.

De Deutsche Sociaal-Democratie bereidt eene massa petitie aan den Rijkskanselier voor, om te kennen te geven, dat een groot deel van het volk geene verstrekkende oorlogsdoeleinden nastreeft; zij wijzen in de toelichting alle veroveringsplannen af.

De vijfde oorlogsleening wordt voorbereid.

Volgens het Deutsche Witboek geschieden de Zeppelinaanvallen op Engeland ter vergelding van het Baralongincident.

23 Augustus is de handelsduikboot „Deutschland” van de „Deutsche-Ozean-Reederei” te Bremen van hare reis naar Amerika teruggekeerd.

OOSTENRIJK-HONGARIJE. In het Hongaarsche Parlement voert de oppositie onverwachts zeer ernstige obstructie, waarschijnlijk ten

gevolg van het mislukken van het plan, om een coalitie-kabinet te vormen. De oppositie zou geëischt hebben, dat Tisza als eerste minister zou aftreden, omdat hij zich onttrekt aan het parlementair toezicht op de buitenlandsche politiek. Andrássy en Apponyi hebben hunne functie als vertrouwensman, die meebrengt inlichtingen in te winnen over buitenlandsche staatkunde, neergelegd. Zij hebben echter verklaard, dat het Hongaarsche volk tegenover den buitenlandschen vijand en jegens de bondgenooten van de monarchie volstrekt eensgezind is.

ITALIË. Reeds in het overzicht van April 1915 is vermeld, dat de Italianen in Tripoli tot in de nabijheid der stad door de opstandelingen waren teruggedrongen. Reeds in Nov. 1914 viel Sebha, de sleutel van Fezzan, in handen der opstandelingen. Half Februari werd het gebied der Syrthe prijsgegeven, de verdedigingslinie der Italianen liep van Orfella langs de Djebel tot de grens van Tunis. Daarna volgde de mislukking en nederlaag van de expeditie van Kolonel Miani naar Mista en Kasr bij Hadi (zie overzicht Mei 1915), waarmede het Italiaansche prestige een gevoeligen klap kreeg. Sliten, Zuara en Misrata werden ontruimd, Farhana en Beni Ulid belegerd.

Sedert Generaal Ameglio het bewind voert is de toestand aanmerkelijk verbeterd. Hij breidde de macht weer geleidelijk uit en versterkte de linie Dargarese—Ain Zara—Tagiura evenals Zuara en Homs.

De Italiaansche troepen, die te Saloniki geland zijn kunnen weldra tegenover Duitsche troepen komen te staan, hetgeen belangrijke politieke gevolgen kan hebben.

FRANKRIJK. Het mag als bekend worden aangenomen, dat de Fransche legerorganisatie niet berekend was op een langjarigen oorlog. De verhouding van het aantal gemobiliseerde eenheden ten opzichte van de totale bevolking is veel ongunstiger voor de aanvulling dan b.v. in Duitschland.

Voordat in Engeland de algemeene dienstplicht was ingevoerd, wees Clemenceau er in „l'Homme Enchaîné” herhaaldelijk op, dat bijna de geheele manlijke bevolking van 18—47 jaar onder de wapenen stond. De uitbreiding van het Engelsche leger, de aankomst van Russische troepen, en wellicht het optreden binnenkort van 1 of 2 Portugeesche divisieën zouden aanwijzingen kunnen zijn, dat Frankrijk zijne krachten sparen moet om de organisatie op den duur te kunnen volhouden.

In Frankrijk is men zeer gebelgd over de maatregelen, die de Duitschers genomen hebben, om het operatiegebied gedeeltelijk te ontvolken. Aan de neutrale mogendheden is 29 Juli over dit onderwerp eene officieele nota gericht.

Reeds meermalen is op de moeilijkheden gewezen, die de Franschen in Annam ondervinden. Volgens Duitsche berichten zouden enkele Japansche bladen het plan geopperd hebben om Japansche hulp te verleen.

7 Augustus heeft de vergadering van den Nationalen Raad der Sociaal-Democraten plaats gehad. De motie van de meerderheid herhaalt het besluit van de soc. partij, om met alle krachten mede te werken aan de verdediging van het vaderland, totdat de bezette gebieden bevrijd en België en Servië hersteld zijn.

Het divisionisme van Zimmerwald en Kienthal werd als gevaarlijk verworpen.

In afwachting van de mogelijkheid van eene hervatting op die grondslagen van de internationale betrekkingen, besloot de Nationale Raad zoodra mogelijk eene vergadering te beleggen van de socialisten der geallieerde landen, waarin de oeconomische en politieke voorwaarden voor een duurzamen vrede nader kunnen worden vastgesteld.

Duidelijke verklaringen worden gevraagd over het Fransche oorlogsdoel.

De motie van de minderheid verzocht de vertegenwoordigers der partij in het Parlement van de regeering openbaarmaking der oorlogsoogmerken van Frankrijk en van zijne bondgenooten te verlangen en elk voorstel tot bemiddeling of arbitrage te steunen.

De minderheid zegt voorts, dat zij aan de verdediging des lands wil blijven medewerken, maar tegelijkertijd naar een spoedigen vrede zonder annexatie zal streven. Dan verklaart zij zich bereid, onverwijld de internationale betrekkingen tusschen de socialisten aller landen weer aan te knopen.

De Minister van Financiën heeft bepaald, dat de schuldeischers van den Staat gedeeltelijk betaald kunnen worden met de „bons de la défense nationale”.

ENGELAND. Lord Cromer en Lord Hamilton zijn onderscheidenlijk benoemd tot voorzitters van de commissies van onderzoek in zake de operatiën aan de Dardanellen en in Mesopotamië.

De regeling der Iersche kwestie is door den tegenstand der Nationalisten om de voorgestelde regeeringswijzigingen op het ontwerp, van Lloyd George te aanvaarden, weer opgeschort. De oorsponkelijke toestand is hersteld door de herbenoeming van Lord Wimborne tot Lord Lieutenant van Ierland; de nieuwe staatssecretaris van Ierland Duke is een Unionist.

Minister Runcinan is voor de regeling van oeconomische betrekkingen naar Italië geweest

Mac Kenna deelde in het Lagerhuis mede, dat in Maart 1917 de totale staatsschuld ongeveer 3440 mill. pd.st. zal bedragen. Na aftrek van 800 millioen pd.st. als voorschotten aan bondgenooten en domeinen blijft als eigen schuld 2640 millioen pd.st over, hetgeen niet meer is dan het nationale inkomen per jaar.

Sir Roger Casement is 3 Aug. ter dood gebracht.

Door tusschenkomst van den Amerikaanschen Gezant heeft de Engelsche regeering zoo stellig mogelijk protest aangeteekend tegen het

doodschieten van Kapitein Fryatt. Zij noemt het een gerechtelijken moord.

Asquith heeft in het Lagerhuis verklaard: „De regeering heeft besloten, dat dit land niet zal dulden, dat de diplomatieke betrekkingen met Duitschland na den oorlog worden hervat, voordat vergoeding zal zijn gegeven voor de vermoording van Kapitein Fryatt. Eenige van onze bondgenooten hebben te lijden gehad onder nog erger en omvangrijker barbaarschheden van de zijde der Duitsche autoriteiten dan wij zelf. Wij zijn met hen in onderhandeling nopens de beste en meest doeltreffende stappen, die kunnen worden genomen en over de voorwaarden, die bij den vrede zouden kunnen worden gesteld, teneinde een herstel van onrecht te erlangen, wáarbij aan het recht zal worden voldaan.”

Minister Henderson heeft zijn ontslag ingedijend, daar het hem niet mogelijk bleek, zijne werkzaamheden voor de „Board of Education” te combineeren met zijn werk als arbeidersafgevaardigde.

Met Italië is eind Juli eene overeenkomst gesloten om gemeenschappelijk op te treden tegen de Senoussis.

De zittingsduur van het Parlement is met 7 maanden verlengd.

Als voorloopig antwoord op de nota der Vereenigde Staten van 24 Mei over het aan censuur onderwerpen der neutrale brievenmalen (zie overzicht Juni, Ver. Staten van N.A.), behandelt de Engelsche regeering 4 gevallen waarbij zij aantoon, dat de vertraging van weinig of geen beteekenis was en alle maatregelen worden getroffen om het ongerief tot een minimum te beperken.

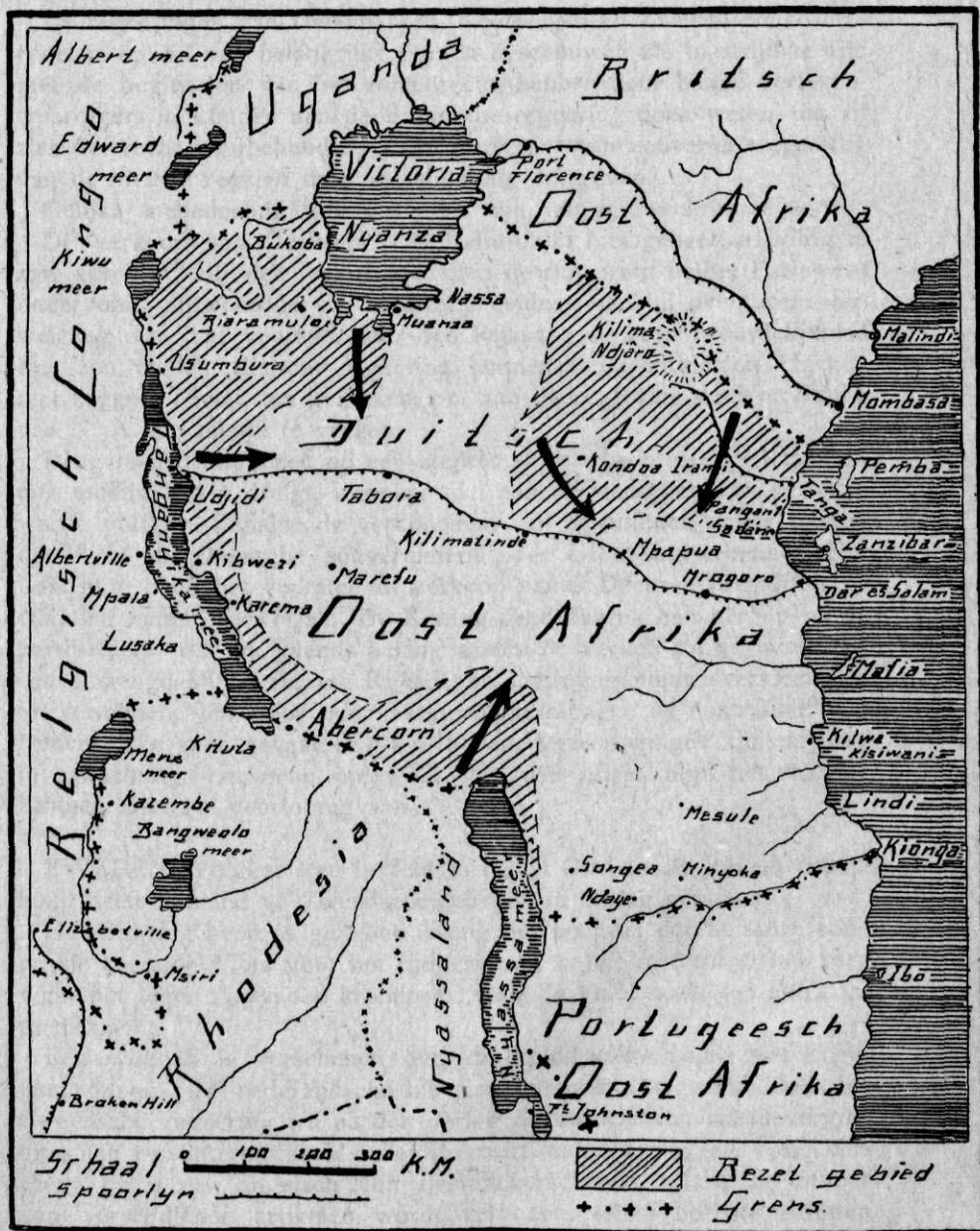
Bijgaand kaartje geeft een overzicht van de vorderingen der Engelsch-Belgische operatiën in Duitsch Oost-Afrika.

De Morning Post voert eene campagne tegen de Engelsche diplomatieke en consulaire vertegenwoordiging, o.a. over de regeling van Sir Oppenheimer met de N. O. T.

RUSLAND. De „Roesskija Wjedomosti” deelt mede, dat in de zitting van den Russischen ministerraad van 25 Juli eene bespreking zou plaats hebben over de nieuwe regeling van het Poolsche bestuur, zooals die verleden jaar in 'de z.g.n. Poolsche commissie onder leiding van den Minister-President Goremykin werd opgesteld. De oorspronkelijke bedoeling was aan het autonome bestuur de zorg voor het leger, voor de buitenlandsche staatkunde, voor munt- en douanewezen en voor de spoorwegen, die eene strategische beteekenis hebben, te ontnemen. Alle andere takken van bestuur zouden aan de plaatselijke wetgeving onderworpen worden.

Italië heeft toegestemd in eene Russische leening van 100 millioen Lire voor de betaling van Italiaansche leveringen.

DENEMARKEN. Volgens Wolff heeft het Deensche departement van Buitenlandsche Zaken ter zake van de intrekking in Engeland bij

Kon Besluit van 7 Juli 1916, van de Verklaring van Londen, het volgende medegedeeld:

De regeeringen van Denemarken, Noorwegen en Zweden, welke deze regelen op tal van belangrijke punten beschouwen als in strijd te zijn met de beginselen van het volkenrecht, hebben door hunne vertegenwoordigers in Londen aan de Engelsche regeering doen weten, dat zij zich het recht voorbehouden, te protesteeren voor zoover de toepassing van de nieuwe regelen daartoe aanleiding zal geven.

Gelijke mededeeling zou gezonden zijn aan de Fransche regeering.

De verkoop van Deensch West-Indië blijkt niet geheel vrijwillig te zijn geschied. Bij den tegenstand, dien de regeering in het Parlement ondervond, antwoordde de Minister-President, dat bij eventueele verwerping van het voorstel door den Rijksdag de verantwoordelijkheid hen zou treffen, die der regeering hunnen steun onthielden. Hij kon niet zeggen, of het zou gelukken, om aan de regeering der Ver. Staten van N. A. om uitstel te vragen.

Deze mededeeling zou op een sterken druk wijzen, die Denemarken met moeilijkheden dreigt, wanneer niet aan de wenschen van de V. S. wordt voldaan. Behalve de verkoopsom van 25 millioen dollar zouden de V. S. de Deensche souvereiniteit over Groenland erkennen. Het Landsting heeft het voorstel tot verkoop van de Deensch West-Indische eilanden echter verworpen. De Koning deed daarna een beroep op de partijleiders, om in 's lands belang samen te werken tot vorming van een gemengd Ministerie, om Rijksdagontbinding en nieuwe verkiezingen te vermijden, om door eene verkiezingscampagne de neutraliteit van Denemarken geen gevaar te doen loopen. Deze pogingen zijn mislukt, in afwachting van eene oplossing van den crisis, blijft het radicale kabinet Zahle voorloopig aan.

ZWEDEN. Volgens een bericht in de N. Ct. van 28 Juli uit Stockholm heeft Rusland 30 Zweedsche schepen in beslag genomen.

Het Storting heeft in geheime zitting het voorstel der militaire commissie behandeld, om voor het tijdperk van 1 Juli 1916 tot 30 Juni 1917 voor het leger 13.989.000 kronen en voor de vloot 2.264.300 extra uit te trekken.

Een witboek is verschenen over de diplomatieke nota's met Engeland nopens de wederzijdsche inbeslagnemingen van poststukken. De Zweedsche regeering wil na den oorlog de kwestie van schadevergoeding aan een internationaal scheidsgerecht onderwerpen (zie vorig verslag). Er is een Engelsch Kon Besluit verschenen, waarin de uitvoer van verschillende artikelen wordt verboden, tenzij besliste beloften worden gegeven, dat de goederen niet naar den vijand zullen worden uitgevoerd.

Een Russische duikboot heeft 24 Augustus in de Zweedsche territoriale wateren een torpedo afgeschoten op het Duitsche stoomschip Schwaben.

ZWITSERLAND. De delegatie naar Parijs om de oeconomische moeilijkheden op te lossen en de Entente te bewegen, toestemming te verleen tot uitvoer van bepaalde voorraden naar Duitschland (zie vorig verslag), is wederom zonder succes teruggekeerd.

De „Zuricher Post” bepleitte in een artikel de vrijheid van den Rijn als neutraal vaarwater na den oorlog. Zwitserland moet eene vrije afwatering hebben naar de zee, anders zijn alle onkosten voor het bevaarbaar maken van Bazel tot Constanz nutteloos. Gebruik makende van de polemiek, die gerezen is tusschen Duitschland en Nederland over de toepassing van de Rijnvaartacte van 1868, wil het blad deze kwestie ook voor Zwitserland bij den vrede ter sprake brengen.

SPANJE. De Minister van Oorlog heeft een wetsontwerp ingediend tot uitbreiding van het leger met 42.000 man en 12.000 paarden; het leger zal 18 divisien omvatten; het bezettingsleger in Marokko wordt op 50.000 bepaald.

Er staan 6 duikbooten op stapel, terwijl een nieuw type duikboot in Amerika is aangekocht.

PORTUGAL. De Portugeesche Ministers van Financiën en Buitenlandsche Zaken hebben in eene buitengewone parlamentsvergadering, bijgewoond door den President en het diplomatieke korps, mededeelingen gedaan over hunne reis naar Londen. Alfonso Costa verklaarde, dat de regeering de binnenlandsche politiek zal richten naar de besluiten der Parijsche oeconomische Conferentie.

De in beslag genomen Duitsche schepen, die Portugal zelf niet gebruikt, worden door Engeland gehuurd.

De Engelsche regeering heeft voorts aan Portugal voorschotten toegezegd ten bedrage van de uitgaven voor den oorlog. Portugal zal de bedragen later door eene buitenlandsche leening terugbetalen.

Ten slotte heeft het Parlement met bijna algemeene stemmen de verklaringen van het Kabinet goedgekeurd en de aan de regeering verleende volmachten bestendigd.

De President der Portugeesche republiek seinde aan het „Journal”:

„Nu de beslissing van het Parlement gevallen is zullen ook wij gaan strijden aan het front in Europa. Wij zijn er trotsch op, U eveneens in Uwe roemrijke gevechten te mogen volgen. Na alles wat Frankrijk gedurende 2 jaren van wreede beproevingen deed, is zijn naam het voorwerp van een waren eeredienst in de harten van alle Portugeezen.”

Het contingent zou uit 2 divisien bestaan.

SERVIË. Het nieuwgevormde Servische leger, dat volgens sommige berichten op ongeveer 65.000 man geschat wordt, strijdt onder het bevel van Kroonprins Alexander op den linkervleugel der geallieerde troepen in Macedonië.

De minister-president Pasitsj is van zijne rondreis op Korfoe teruggekeerd.

BULGARIJE. De gezanten van Bulgarije en Duitschland hebben te Athene eene geschreven verklaring van hunne regeeringen aan de Grieksche regeering overhandigd, dat zij een algemeenen aanval op het Macedonische front hebben geopend om beweegredenen, die samenhangen met de veiligheid van hunne troepen. De voorbereidingen voor een offensief der Ententetroepen vormden voor het Bulgaarsche grensgebied een bestendig gevaar. Beide landen beloven de rechten en de vrijheden van de Grieksche bevolking in het bezette gebied te zullen ontzien en dit terstond te zullen ontruimen na afloop van den oorlog.

Hierop zijn de Bulgaren 18 Augustus het offensief begonnen.

ROEMENIË. Roemenië wordt door sommigen de barometer der oorlogvoerende partijen genoemd; zoo werd dan ook weer deze maand eene heftige oorlogs-propaganda in dit land gevoerd. Hardnekkige oorlogsgeruchten deden in de pers de ronde; toch blijft het niet onwaarschijnlijk, dat bij de tegenwoordige krachtsverhouding der strijdende landen de Roemeensche regeering de gevaren, verbonden aan een ingrijpen aan de zijde der Entente, te groot acht, om de voor de Roemeensche landbouw zoo voordeelige neutraliteit tē laten varen.

Van Russische zijde wordt sterke pressie op Roemenië uitgeoefend, daarbij zijn thans munitie en paarden voor de artillerie door Rusland doorgelaten en is het grensverkeer met Bessarabië hersteld.

Omdat de graanoogst en die der peulvruchten dit jaar in Roemenië aanmerkelijk geringer is dan verleden jaar, heeft de regeering bepaald, dat de opbrengst eerst moet worden vastgesteld, voordat verkoop naar het buitenland kan worden geoorloofd; alle desbetreffende transactiën zijn daarom tot einde Augustus verboden.

Rusland zou voor zijne troepen vrijen doortocht door de Dobroedsja en Moldau geëischt hebben van de Roemeensche regeering.

De Roemeensche Generaal G a r d e s c u heeft in het Entente gezinde blad „Adeveral” gewezen op de gevaren, die Roemenië loopt bij eenen oorlog tegen de Centralen. Hij schat de verovering van Zevenburgen op minstens een jaar; hij acht de munitie aanvulling in dien tijd niet voldoende verzekerd. Daar voor de verovering van Zevenburgen nageenough het geheele Roemeensche leger noodig zal zijn, acht hij het gewenscht, dat de troepen der Ententē in Saloniki eerst hunnen opmarsch beginnen en dat eene Russische troepenmacht van 150 à 200.000 man bij de Dobroedsja beschikbaar zal zijn.

Bulgarije en Roemenië hebben eene overeenkomst gesloten tot ruil van enkele waren.

GRIEKENLAND. De demobilisatie van het Grieksche leger is voltooid.

De nieuwe verkiezingen voor de Grieksche Kamer zijn op 8 October vastgesteld, de opmarsch der Bulgaren in Macedonië legt hieraan echter bezwaren in den weg.

Aan het leger van Generaal Sarrail zijn nu ook Russische en Italiaansche contingenten toegevoegd.

Kolonel Christodoelos tracht Grieken te organiseeren tot verzet tegen de invallende Bulgaren.

TURKIJE. Turksche troepen nemen thans deel aan den strijd tegen de Russen op het Oostelijk front in Galicië.

De Russen hebben hun succes in Armenië voortgezet door de bezetting der stad Erzinjan in het vilajet Erzeroem.

De Turken hebben daarentegen Hamadan, een belangrijk kruispunt van wegen in Perzië, bezet, waarmede voorloopig het gevaar voor Mesopotamië van Oostelijke zijde is geweken. Ook bij het Wan-meer zijn de Turken met succes overgegaan tot het offensief.

Op 4 en 5 Augustus heeft het Turksche expeditieleger tegen het Suezkanaal bij Katia eene nederlaag geleden.

Onze Turksche legatie heeft eene uitvoerige beschouwing gepubliceerd over den opstand in den Hedjaz. Plaatselijke incidenten te Djedda en Mekka zouden ten onrechte door de Ententepers zijn voorgesteld als een strijd van de Arabische wereld tegen de Turksche regeering. Sheriff Hussein is afgezet als Emir van Mekka en vervangen door Ali Hadar Pascha. Te Medina is de rust hersteld; Turksche troepen rukken op tegen de opstandelingen in de omstreken van Mekka en Djedda.

PERZIË. De Turken hebben door de verovering van Hamadan de plannen tot de vereeniging van de Russische en Engelsche troepen verijdeld.

Volgens Russische berichten is 6 Augustus eene overeenkomst tusschen Rusland, Engeland en Perzië gesloten op finantieel en militair gebied. In noordelijk Perzië zal eene Perzische brigade met behulp van Russische instructeurs, in Z. Perzië zullen voldoende sterke troepenafdeelingen onder Engelsche instructeurs worden georganiseerd.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA. Waarschijnlijk zal Engeland eene nieuwe leening van 250 millioen dollar in de Vereenigde Staten sluiten.

De actieve steun van de progressieve partij onder Roosevelt heeft de kansen van Hughes, den republikeinschen candidaat voor het presidentschap, zeer verbeterd.

De Amerikaansche gezant heeft 28 Juli aan Lord Grey eene protestnota ingediend over de Engelsche zwarte lijst.

Lord Cecil heeft hierop in het Engelsche Lagerhuis geantwoord, dat Engeland het redelijk acht, dat zijne eigendommen, crediet en

scheepvaart niet ter beschikking van zijne vijanden gesteld worden en dat zijne onderdanen gewaarschuwd behooren te worden, om geen handel te drijven met zekere personen, omdat zij daardoor de vijanden des lands zouden steunen. Hij hoopte, dat de aanmerkingen hierop voor onjuist en waardeloos zullen worden erkend.

MEXICO. Het geschil tusschen Mexico en de Vereenigde Staten heeft — althans voorloopig — zijn acut karakter verloren.

Verwacht wordt, dat binnenkort aan de straf-expeditie, die zich thans in het Noorden van den staat Chihuahua bevindt, zal worden gelast naar de Vereenigde Staten terug te keeren, zonder dat dus het doel, de gevangenneming van Villa, is bereikt.

Het Amerikaansche leger wordt bij zijn terugtocht op den voet gevolgd door het leger van de de facto Mexicaansche regeering onder Generaal Jacinto Trevino.

Inmiddels heeft Villa wederom een vrij sterk leger weten te verzamelen, waarmede hij Z. Chihuahua en N. Durango heeft bezet.

JAPAN. De kabinetscrisis is nog niet opgelost.

De Japansche handelskamers hebben in gemeenschappelijke zitting eene motie aangenomen ten gunste der besluiten van de oeconomische conferentie te Parijs.

CHINA. Het Chineesche parlement is 1 Augustus geopend. President Li-Yoan-Hoeng heeft den eed van trouw op de grondwet afgelegd.

De toestand in Zuid-China blijft nog steeds ongunstig.

Te Sjangsjatoeng heeft een gevecht plaats gehad tusschen Japansche en Chineesche troepen; het incident zal vermoedelijk door de plaatselijke autoriteiten kunnen worden geregeld zonder aanleiding te geven tot een diplomatiek geschil van ernstigen aard.

De Fransche regeering heeft besloten, Chineesche werkkrachten in dienst te nemen in de munitiefabrieken.

Ter aankondiging ontvangen.

Het Reisbesluit 1916 ten dienste van de landmacht en voorts van al degenen, die voor rekening van het Departement van Oorlog reizen moeten verrichten, bewerkt door R. H. KROEF, Commies bij het D. v. O. *Velp (Gld.)* MAVORS.

Vrede door Recht. Nederlandsch Maandschrift. Juli-Augustusnummer. XVIIe Jaargang.

De militaire pen. Voorschriften betreffende de Briefwisseling en Rapporten over Dienzaken, door H. KOPPEN, gep. Luit.-Kolonel. 8e druk. *Purmerend*, 1916. J. MUUSSES.

De Zeeslag bij Jutland. Officieel verslag van Admiraal Sir JOHN JELLICOE, Opperbevelhebber der Engelsche vloot. *Amsterdam*, A. H. KRUYT.

Beschrijving van eene werkwijze, waarbij de atmospherische luchtdruk als bron van arbeid wordt gebruikt. *Amersfoort*, G. J. VAN AMERONGEN.